

Kancelária verejného ochrancu práv



**Správa o prieskume dodržiavania základných práv a slobôd
maloletých detí umiestnených v reedukačnom centre**

Reedukačné centrum, Prílepská 6, 953 01 Zlaté Moravce

Bratislava november 2013

Čl. 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty...robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním, alebo zneužívaním, vrátane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti ...akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Podľa ods. 2: „Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie...“

Čl. 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

V marci 2013 som poverila Kanceláriu verejného ochrancu práv vykonaním prieskumu dodržiavania práv maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách v Slovenskej republike.

Predložená správa obsahuje výsledky prieskumu v Reedukačnom centre, Prílepská 6, 953 01 Zlaté Moravce, ktorý vykonala pracovná skupina Kancelárie verejného ochrancu práv v zložení:

odborný gestor: JUDr. Ing. Janka Milan Laššáková
pracovná skupina: JUDr. Lenka Bodnárová
JUDr. Katarína Lakyová
Mgr. Juraj Jando

JUDr. Jana Dubovcová
verejná ochrankyňa práv

Bratislava 26. novembra 2013

OBSAH

Úvodné informácie	4
O prieskume.....	6
1. ZISTENIA O PRAXI REEDUKAČNÉHO CENTRA	8
1.1 ZAOBCHÁDZANIE S DEŤMI	8
1.1.1 O používaní telesných trestov.....	8
1.1.2 O používaní ochrannej miestnosti	9
1.1.3 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania a výchove. 11	
1.1.4 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach.....	21
1.1.5 O spolupráci centra s rodinou detí	23
1.2 VÝŽIVA, ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ A HYGIENICKÉ PODMIENKY 24	
1.2.1 Výživa	24
1.2.2 Zdravotná starostlivosť	25
1.2.3 Hygienické podmienky.....	26
2. ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY DETÍ V CENTRE	27
2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť	27
2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie	29
2.2.1 Vybavenosť ochrannej miestnosti a jej používanie.....	30
2.2.2 Telesné tresty	31
2.2.3 Povinné venerologické a gynekologické vyšetrenia chovankýň.....	31
2.3 Právo na vzdelanie	36
2.4 Právo dieťaťa na osobitnú ochranu	38
2.4.1 Právo detí na riadnu výživu	38
2.4.2 Právo detí na primeranú zdravotnú starostlivosť a na vyhovujúce hygienické podmienky	39
2.4.3 Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami	40
Záver.....	41
3. ODPORÚČANIA A OPATRENIA	42

Úvodné informácie

Verejný ochranca práv je podľa čl. 151a Ústavy Slovenskej republiky nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý v rozsahu a spôsobom ustanoveným zákonom chráni základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb v konaní pred orgánmi verejnej správy a ďalšími orgánmi verejnej moci, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom.

Podľa § 13 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov, verejný ochranca práv koná na základe podnetu fyzickej osoby alebo právnickej osoby alebo z vlastnej iniciatívy.

Verejný ochranca práv je podľa § 17 ods. 1 zákona č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov oprávnený napríklad vstupovať do objektov verejnej správy, vyžadovať potrebné spisy a doklady ako aj vysvetlenie k veci, klásť otázky zamestnancom orgánu verejnej správy, hovoriť aj bez prítomnosti iných osôb s osobami, ktoré sú v miestach, kde sa vykonáva ochranná výchova, ústavná výchova. Podľa § 17 ods. 2 písm. a) a b) tohto zákona sú orgány verejnej správy povinné poskytnúť verejnému ochrancovi práv informácie, vysvetlenia a umožniť mu nahliadanie do spisu. Orgány verejnej správy sú povinné umožniť oprávnenia podľa odseku 1 a vyhovieť žiadosti verejného ochrancu práv podľa odseku 2 písm. a) a b) bezodkladne.

V marci 2013 som na základe preskúvaných podnetov rozhodla o vykonaní **prieskumu dodržiavania základných práv a slobôd maloletých detí umiestnených v reedukačných centrách.**

Reedukačné centrum je podľa § 120 zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „školský zákon“) špeciálne výchovné zariadenie. Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu deťom do 18 (v prípade, ak je to v záujme dieťaťa do 19) rokov **poskytuje výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.**

Umiestňovanie detí do reedukačného centra sa uskutočňuje podľa § 122 ods. 2 školského zákona. Podľa neho môžu byť do reedukačného centra deti **umiestňované:**

a/ na základe žiadosti zákonného zástupcu;

b/ dohody so zariadením, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu (napr. uložená ochranná výchova (podľa § 103 Trestného zákona ochranná výchova sa vykonáva v osobitných výchovných zariadeniach alebo sa môže vykonať aj v profesionálnej náhradnej rodine..., ak to však vyžaduje zdravotný stav mladistvého, vykonáva sa v zariadení ústavnej zdravotnej starostlivosti) alebo ústavná starostlivosť);

c/ predbežného opatrenia súdu podľa osobitného predpisu, ktorým je rozhodnutie súdu podľa ustanovení §75 a § 75a Občianskeho súdneho poriadku;

d/ rozhodnutím súdu o uložení ochrannej výchovy podľa § 102 Trestného zákona (podľa § 102 ods. 1 Trestného zákona ak súd odsudzuje mladistvého, môže mu uložiť ochrannú výchovu, ak o výchovu mladistvého nie je náležite postarané a tento nedostatok nemožno odstrániť v rodine, v ktorej žije alebo doterajšia výchova mladistvého bola zanedbaná alebo prostredie, v ktorom mladistvý žije, neposkytuje záruku jeho riadnej výchovy).

e/ rozhodnutím súdu o uložení výchovného opatrenia podľa § 37 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (súd môže podľa § 37 zákona o rodine rozhodnúť o dočasnom odňatí maloletého dieťaťa z osobnej starostlivosti rodičov (najdlhšie na šesť mesiacov) a uložiť mu pobyt v špecializovanom zariadení, ak je preukázané nevhodné správanie detí, ale aj porušovanie povinností rodičov po tom ako výchovné opatrenia napomenutie, dohľad, obmedzenia, poradenstvo nevedli k náprave).

f/ rozhodnutím súdu o nariadení ústavnej starostlivosti podľa § 54 zákona o rodine (súd môže podľa § 54 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov v občianskoprávnom konaní nariadiť ústavnú starostlivosť len vtedy, ak výchova maloletého dieťaťa je vážne ohrozená alebo vážne narušená a ostatné výchovné opatrenia nevedli k náprave alebo, ak rodičia nemôžu zabezpečiť osobnú starostlivosť o maloleté dieťa z iných vážnych dôvodov a maloleté dieťa nemožno zveriť do náhradnej osobnej starostlivosti alebo do pestúnskej starostlivosti).

Podľa § 122 ods. 3 školského zákona do „**reedukačných centier sa spravidla prijímajú deti oboch pohlaví.**“

O prieskume

Tento prieskum nie je zameraný na skúmanie umiestňovania detí do reedukačného centra. **Zameriava sa na preskúmanie činnosti centra z pohľadu:**

1/ či opatrenie štátu, akým je obmedzenie osobnej slobody detí umiestnených v reedukačnom centre, v ich prípade plní štátom deklarovaný účel, ktorým je výchovný dohľad, výchova a vzdelávanie detí vrátane prípravy na budúce povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia;

2/ či prax, ktorou centrum naplňa jemu štátom zverené poslanie, je zárukou dodržiavania základných práv a slobôd v ňom umiestnených detí.

Dňa **26. júna 2013** uskutočnila Kancelária verejného ochrancu práv v Reedukačnom centre, Prílepská 6, 953 01 Zlaté Moravce (ďalej iba „reedukačné centrum“) **svoj neohlásený prieskum**. Reedukačné centrum je vnútorne členené na 3 organizačné jednotky: reedukačné centrum pre deti nad 15 rokov (ďalej len „RC I“), reedukačné centrum pre maloleté matky s deťmi (ďalej len „RC II“) a reedukačné centrum pre deti do 15 rokov (ďalej len „RC III“). V reedukačnom centre je poskytované deťom vzdelávanie v základnej škole (7., 8. a 9. ročník) a v strednej odbornej škole. Kapacita RC I je 63 chovankýň, kapacita RC II je 15 maloletých matiek a 15 detí, kapacita RC III je 21 chovankýň. **Počet chovankýň umiestnených v reedukačnom centre v čase prieskumu bol podľa predloženého zoznamu 64. Z toho podľa poskytnutých informácií boli 2 chovankyne na úteku, teda bolo prítomných 62 chovankýň a 12 detí maloletých matiek.**

Po príchode do reedukačného centra sme požiadali riaditeľa o zabezpečenie súčinnosti zamestnancov, aj detí, ktoré sa v reedukačnom centre nachádzajú, o predloženie písomnej informácie o aktuálnom počte detí v reedukačnom centre, s uvedením počtu prítomných detí a konkrétnych dôvodov neprítomnosti ostatných detí, o aktuálnom počte zamestnancov reedukačného centra a profesijnej štruktúre zamestnancov (spolu s predložením dokladov týkajúcich sa dosiahnutej kvalifikácie týchto odborných zamestnancov), o vnútornom poriadku reedukačného centra a školskom poriadku (spolu s poskytnutím ich fotokópie), o ďalších interných predpisoch, na základe ktorých vykonáva zariadenie svoju činnosť, informácie o používaní ochrannej miestnosti, spolu s fotokópiami písomných záznamov o dôvodoch a priebehu pobytu detí v ochrannej miestnosti, o registrovaných a neregistrovaných úrazoch detí a o útekoch detí z reedukačného centra za obdobie od januára 2012 do súčasnosti. Taktiež bol riaditeľ požiadaný o umožnenie ohliadky interiérov a exteriéru reedukačného centra. **Riaditeľ ako aj ostatní zamestnanci nám súčinnosť ochotne poskytli.**

Počas neohláseného prieskumu bolo uskutočnených **20 rozhovorov s deťmi** z reedukačného centra. Rozhovory vykonávali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv, boli vykonávané bez prítomnosti zamestnancov reedukačného centra, ak s tým dieťa súhlasilo. Zároveň boli uskutočnené rozhovory so zástupkyňou riaditeľa pre vzdelávanie, so zástupkyňou riaditeľa pre výchovu (a vedúcou RC I), s vedúcim RC II, s vedúcou RC III, s 3 vychovávateľmi, s učiteľkou, s výchovnou poradkyňou,

s 2 psychologičkami, so sociálnou pracovníčkou a so zdravotnou sestrou. Bol uskutočnený prieskum priestorov školy, internátnych častí, jedálne a boli preskúmané potrebné písomnosti a doklady.

Prieskum **bol zameraný na zisťovanie bežnej praxe**. Rozhovormi sme zisťovali, aká je bežná prax centra z pohľadu detí, z pohľadu zamestnancov a vedenia centra. Otázky sa týkali denného režimu, školského vyučovania, mimoškolských aktivít, možnosti detí na kontakt s rodinou, s tretími osobami, práva dieťaťa na súkromie, práva dieťaťa byť vypočuté, stravovania, zdravotnej starostlivosti, pozitívneho odmeňovania, trestov, používania ochrannej miestnosti, útekov z centra, prideľovania hygienických pomôcok a oblečenia, výživy detí, praktického výkonu pracovnej činnosti zamestnanca v súvislosti s denným a nočným režimom v reedukačnom centre, ako aj ďalších oblastí, ktoré prirodzene vyplynuli z rozhovorov. Rozhovory s respondentom uskutočňovali vždy dvaja zamestnanci Kancelárie verejného ochrancu práv a ak dostali súhlas od osoby, s ktorou uskutočňovali rozhovor, ich obsah zvukovo zaznamenávali. Po získaní poznatkov v reedukačnom centre Kancelária verejného ochrancu práv preskúmala písomnosti a dokumenty.

1. ZISTENIA O PRAXI REEDUKAČNÉHO CENTRA

Návšteva reedukačného centra nebola ohlásená a jej dôvod nebol vopred známy. Respondenti nemali možnosť dohodnúť sa medzi sebou o obsahu svojich odpovedí.

1.1 ZAOBCHÁDZANIE S DEŤMI

1.1.1 O používaní telesných trestov

DETI: Uskutočnili sme individuálne rozhovory s 20 chovankyňami. **Veľmi pozitívne je, že žiadna z chovankyň v rozhovore neuviedla, že by sa v reedukačnom centre používali telesné tresty.**

Z rozhovorov s nimi však vyplynul rozdiel v prístupe zamestnancov reedukačného centra, ktorí majú na starosti maloleté matky s deťmi a zamestnancov reedukačného centra, ktorí majú na starosti ostatné deti.

Chovankyne v RC I a RC III uvádzali pozitívny prístup zamestnancov k nim. Takmer všetky v rozhovoroch uvádzali, že učiteľia, vychovávatelia, ako aj iní **zamestnanci reedukačného centra sa k nim správajú dobre a majú s nimi dobré vzťahy.** Z rozhovorov uvádzam: „Ja mám všetkých vychovávateľov rada, ale niekedy mi lezú na nervy, niekedy nie“.

„V pohode sú tí vychovávatelia, ako sa k nám správajú a všetko. Som si myslela, že sa k nás budú brať a ústaváčky, špatné baby a že s nami budú zaobchádzať špatne, ale práve naopak snažia sa nám pomôcť, poradiť vždy, úplne v pohodičke“.

Maloleté matky v RC II taktiež neuvádzali používanie telesných trestov zo strany zamestnancov, ale zaobchádzanie s nimi a s ich deťmi nehodnotili pozitívne, naopak takmer všetky **vyjadrovali nespokojnosť s tým, ako sa k nim a k deťom niektorí zamestnanci správajú.** Uvádzali najmä, že **sa neprihliada na individuálny režim detí,** napr. keď majú ísť na vychádzku, musia deti nasilu zobudiť a ísť. Jedna z maloletých matiek uviedla, že raz jej nedovolili dieťa ani nakŕmiť a musela s ním ísť von, aj keď bolo hladné. Maloleté matky uvádzali, že keď sa na takéto zaobchádzanie sťažujú, **zamestnanci im hovoria, že deti musia mať režim.** Namietali tiež starostlivosť niektorých zdravotných sestier o deti. Uvádzali, že deti nechávajú plakať a tiež, že bývajú dlhšiu dobu neprebalené.

Z rozhovorov citujem: „Je to tu choré. Keď nejaké dieťa zaspí, musíme ho zobudiť a ísť von s tými deťmi“.

„Tu nie som s ničím spokojná. Proste všetko mi prekáža. Musíme tu robiť. Robila by som aj doma, je to normálne. Bez roboty sa žiť nedá. Ale kebyže som doma, má mi kto postrážiť malého, ale tu, tu aj keď robíme, musia nám deti plakať a robiť musíme“.

Na otázku, či deti nemá kto postrážiť, uviedla: „12 detí na jednu zdravotnú je veľa“. Uviedla, že **deti si nemôžu postrážiť ani navzájom, lebo pracujú všetky naraz.**

Ďalšia maloletá matka uviedla: „Keď z tadial'to chodia dievčatá do školy, tak deti dajú do jasiel' a tam koľko razy boli tie deti vyparené. Neprebaľujú ich tak často ako treba. A tie deti tam ozaj plačú. Koľkokrát som robila dennú a videla som tie deti vrieskali“.

Najmä maloleté matky mali tiež pocit, že im nikto neverí a nemajú sa na koho obrátiť. Uvádzali napr. že pán vedúci im nikdy nedá za pravdu a tiež, že majú pocit, že im ani ostatní zamestnanci neveria.

Uvádzali napr.: „Nepáči sa mi, že **niektoré mamy tu bijú svoje deti a nikto to nerieši.** Vravela som to na komunite, zdravotná sestra to počula a neriešila“.

„My aj keď máme niekedy pravdu, nevravím, že stále, majú pravdu niekedy aj dospelí, ale nám neuveria v živote. Je to ťažké, oni nás tu nevedia chápať. Oni si len povedia, že oni za to nemôžu, že sme tu a tým to končí“.

Ani chovankyne z RC I a RC III však podľa ich vyjadrení nemajú veľkú dôveru v to, že by im mohol v prípade potreby niekto pomôcť. **Celkovo z rozhovorov s nimi vyplynulo, že je len málo zamestnancov reedukačného centra, za ktorými by išli, v prípade ak by mali nejaké problémy.** Niektoré uviedli, že by išli za vychovávateľmi a jedna uviedla psychologičku.

Z rozhovorov tiež vyplynulo, že napriek tomu, že deti majú možnosť svoje problémy predkladať aj na voľných tribúnach alebo na komunitách, niekedy sa boja. Z rozhovorov citujem: „Na komunitách sa bojíme všetko hovoriť, všetko sa nehovorí. Jeden prúser a človek stratí veľmi veľa. Ide aj o kontakt s rodinou, ide o veľa. Niekedy je lepšie prehltnúť“.

DOSPELÍ: Zamestnanci reedukačného centra pri rozhovoroch hovorili o chovankyniach pekne, neuvádzali, že im netreba veriť, pretože si vymýšľajú. Všetci uvádzali, že fyzické tresty sa v reedukačnom centre nepoužívajú vôbec a radšej sa snažia chovankyne motivovať.

Vedúci RC II k tejto téme napr. uviedol: „Fyzické tresty tu vôbec neexistujú, to fakt si už dnes nikto nedovolí, veľmi dávno to bola ako norma, že boli povolené viac menej, ale v dávnej minulosti. Ale už teraz, človek musí zvažovať slová, keď je tam agresia, že ako ísť na tú chovankyňu. Mali sme tu také typy, agresívne baby, narkomanku, že nejaké abst'áky tam boli. Riešime to väčšinou cez políciu, chvalabohu asi dva roky sme už také nemali. Keď sa vyskytne, tak dávame do ochranej miestnosti. **Naposledy sme mali babu na ochranej miestnosti asi dva roky dozadu.** Tak vedíme aj zamestnancov, že neexistuje fyzický kontakt. Keď máš nejaký problém, riešiť to slovnou formou, ale nie agresia“.

1.1.2 O používaní ochranej miestnosti

DETI: Len pár chovankýň uviedlo, že boli v ochranej miestnosti. Niektoré chovankyne však uvádzali, že sa tam ide za trest. Spomenuli prípad, kedy išla jedna chovankyňa domov a druhú zobrala v kufri. Za trest vraj museli ísť do „basy“ a boli tam 24 hodín.

K používaniu ochrannej miestnosti napr. uviedli: „Dali ma na basu, na 24 hodín. Potom tam prišla pani psychologička, rozprávala sa so mnou, ale ja som sa s ňou rozprávať nechcela, tak odišla. Potom znovu prišla, aj pani zdravotná prišla...Musíte zvoniť, keď chcete ísť na WC. Raz bol vypnutý zvonček, takže keď sme búchali aj zvonili, tak to nešlo, ale tak potom prišli po hodinke, trištvrtehodinke“.

„Matrac dostanete, až keď idete spať. Nemôžete tam mať pero, papier, nič sa tam nerobí, sedí, pozerá sa na bielu stenu. Nie tam nič ani na čítanie“ .

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že ochranná miestnosť sa využíva len v krajných prípadoch, najmä na ukludnenie a väčšina z nich uvádzala, že sa nepoužíva vždy na 24 hodín, ale pokiaľ je chovankyňa kľudná, vráti sa po pár hodinách späť. Počas pobytu v ochrannej miestnosti navštevuje chovankyne psychológ, prípadne špeciálny pedagóg a zdravotná sestra.

Zástupkyňa riaditeľa pre výchovu uviedla, že chovankyne nebývajú umiestňované do ochrannej miestnosti po úteku, vtedy sú vraj umiestňované skôr do karanténnej miestnosti, ak je to potrebné pre účely vykonania zdravotných úkonov. Zároveň však uviedla, že chovankyne sa do ochrannej miestnosti umiestňujú za rôzne priestupky. Tiež uviedla, že signalizačné zariadenie na privolanie vychovávateľa je vypnuté, zapína sa vždy, keď je niekto do ochrannej miestnosti umiestnený. Aj ďalší zamestnanci uviedli, že po návrate chovankýň sú tieto umiestňované do karanténnej miestnosti niekedy údajne aj na 5 dní, za účelom realizácie gynekologických a venerologických vyšetrení. Karanténna miestnosť pritom vyzerá podobne ako ochranná miestnosť, má mreže zamknuté na zámok zabráňujúce vchodu na balkón, časť stien namaľovaných na zeleno, posteľ s úchytnými na pripevnenie k podlahe.

DOKUMENTY: Počas osobného prieskumu nám boli poskytnuté **fotokópie záznamov z knihy ochrannej miestnosti. Za rok 2012 bolo 20 záznamov z ochrannej miestnosti. Za rok 2013 (do 26. júna 2013) bolo v knihe ochrannej miestnosti 9 záznamov.** Takmer vo všetkých prípadoch boli deti v ochrannej miestnosti umiestnené na 24 hodín (len v 4 prípadoch to bolo na menej ako 24 hodín).

V záznamoch z knihy ochrannej miestnosti sú ako dôvody umiestnenia uvedené najmä: verbálna agresivita, vyhrážanie sa napadnutím, ochrana pred autoagresivitou, agresívne správanie, aktívny pokus o útek. Ďalej sú v záznamoch uvedené vychádzky na čerstvom vzduchu, čas súčinnosti s pedagógom, so psychológom a so zdravotným zamestnancom a poskytnuté materiály na relaxáciu, vzdelávanie a inú vhodnú činnosť (časopisy, kniha, denná tlač, rodinné fotografie, učebnice).

PRIESKUM: V reedukačnom centre sa nachádzali dve ochranné miestnosti, ktoré boli prerobené z pôvodných štyroch miestností. V čase uskutočnenia prieskumu sa žiadne dieťa v ochranných miestnostiach nenachádzalo. Ochranné miestnosti sú využívané všetkými tromi sektormi.

V ochranných miestnostiach sa nachádzala posteľ s matracom, stolík so stoličkou a skrinky, vo vnútri ktorých sa nachádzal paplón s vankúšom. Všetok nábytok bol pevne pripevnený k podlahe.

Prieskumom bolo ďalej zistené, že WC je spoločné pre obidve ochranné miestnosti a nachádza sa mimo samotných ochranných miestností. To isté platí aj pre umývadlo. Overili sme funkčnosť toalety a vodovodného kohútika, všetko fungovalo.

V ochranných miestnostiach sa nachádzali zelenou farbou natreté steny. Podlahy v ochranných miestnostiach boli pokryté linoleom.

V každej ochrannej miestnosti sa nachádzalo aj signalizačné zariadenie na privolanie vychovávateľa. Funkčnosť zariadení sme overili, po zapnutí je signalizačný zvonček počuť v miestnosti vychovávateľa. Osvetlenie miestností bolo s vonkajším ovládaním mimo dosahu dieťaťa. V ochranných miestnostiach sa nachádzali aj radiátory.

V ochranných miestnostiach sa nenachádzalo okno s vetraním chránené proti rozbitiu. „Okná“ boli vlastne len sklenené, priehľadné kocky, teda **bez možnosti vetrania**.

V ochranných miestnostiach sa nenachádzal žiadny materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, ani žiadne športové a iné vybavenie, ktoré svojim charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha ho upokojovať, okrem jedného katalógu šiat.

1.1.3 O dennom režime, o bodovacom systéme hodnotenia správania a výchove

a/ O vyučovaní

DETI: Chovankyne uvádzali, že základná škola „doma“ bola náročnejšia. Tiež uvádzali, že na základnej škole sa učia dva jazyky, ktorými sú angličtina a nemčina.

Chovankyne na strednej škole naopak nemajú žiadny cudzí jazyk, pričom zhodne tvrdili, že by sa nejaký cudzí jazyk radi učili. K uvedenej téme sa jedna chovankyňa vyjadrila nasledovne: „Všetky sa chceme učiť aj cudzí jazyk, ale neviem, prečo to nedajú“.

Zároveň zhodne tvrdili, že stredná škola je oveľa ľahšia ako tá, ktorú navštevovali mimo reedukačného centra, **že sa netreba veľa učiť a niektoré dokonca tvrdili, že sa tam nudia a prijali by, keby bola škola ťažšia**. Chovankyne tiež uvádzali, že stredná škola ponúka iba dva obory, ktorými sú šička a pletiarica, pričom niektoré uvádzali, že **nemali možnosť vlastného výberu odboru**.

V súvislosti s prístupom učiteľov k nim uvádzali, že vzťah s učiteľmi majú v podstate dobrý. Väčšinou uvádzali, že učitelia sa im venujú a majú k nim dobrý prístup. Len jedna chovankyňa uviedla, že niektorí učitelia sú ľahostajní a jedna chovankyňa uviedla, že niektorí učitelia chodia neskoro na vyučovacie hodiny, aj 20 minút po začatí.

K danej téme sa vyjadrovali napr. nasledovne: „Toto mi jak škola nepripadá. Tu čo sa týka učenia, odtiaľto vyjdem taká vymletá. Vonku čo je škola, treba sa tam učiť, tu sa človek

nemusi ani ucit' a ma dobre znamky. Toto ani za skolu nepovazujem. Vacsinou az tak mame odborný výcvik, normalnej teórie, hodiny mame málokedy, mame vlastne len v utorok, čo mame teórie a ostatné mame len odborný výcvik. Pochybujem, že mi to niečo dá. Ani jeden cudzí jazyk nemáme. Ja som si odbor ani vybrať nemohla, lebo to ma hned' dali kam treba. Lebo som tu nebola od začiatku od septembra, tak ma dali len do zácviku, budem mať len zácvikový list“.

„Učitelia sú takí skôr ľahostajní. Za tých 5 mesiacov, čo som tu, sme mali snád' normalne asi 4 hodiny. Učiteľ príde do triedy, on sa spýta, chcete niečo robiť, baby povedia, že nie, tak dobre, buďte po tichu a robte si, čo chcete. Ja si čítam knihy“.

„V mojej doterajšej škole, tam je ťažko, keď prepadáte, tak musíte si tie známky vybojovať, aby ste to dali aspoň na štvorku, a tu, keď prepadáte vám stačí jedna látka a máte aj trojku“.

„Určite sa mi nepáči, to že sa tu neučíme, naozaj je tu málo učenia, to ma nebaví. Je to aj dobre, že sa tu naučíme šiť, štrikovať a takto, ale skôr praktické veci“. V triede sú tri - sú to také dievčatá, čo prišli počas roka a jednu nepripustili k skúškam. „Keď je tu dievča na ústavnú starostlivosť, tak tu je od septembra, to chodí normalne do školy, má tu všetky predmety, takže si tu dokončí aj školu- dvojročku a normalne robí skúšky. A my čo sme v zácviku, **my dostaneme len záučný list, vlastne že sme chodili do tejto školy, proste ako kurz. No to je vlastne nič**“. „Iba v škole je nuda. Ja som bola inak naučená sa učiť“.

Maloletá matka, ktorá navštevuje obchodnú akadémiu mimo zariadenia uviedla, že na obchodnej akadémii sa jej síce darí, ale že v reedukačnom centre **nemá vytvorené vhodné podmienky na štúdium**. Tiež uviedla, že z vreckového si musí platiť školské pomôcky a knihy (napr. učebnice na anglický jazyk). Problematickým je podľa nej aj prístup na internet, keďže na internáte nemajú žiadny prístup na internet, čo jej spôsobuje praktické problémy - nemá prístup k informáciám týkajúcim sa vyučovania a nemôže si tak robiť niektoré domáce úlohy, projekty a pod. Aj ďalšia maloletá matka uviedla, že sa jej nepáči, že sa musí učiť až neskoro večer (uviedla 22.00), lebo kvôli iným aktivitám to skôr nestíha.

DOSPELÍ: Zamestnanci uviedli, že reedukačné centrum poskytuje chovankyniam vzdelávanie v základnej škole (7., 8. a 9. ročník) a v strednej škole – dva učebné, dvojročné odbory (pletiariky, šičky). Podľa vyjadrenia učiteľky, v minulosti mali aj trojročný odbor, ale keďže nemali chovankyne záujem pokračovať v trojročnom odbore, rozhodli sa len pre dvojročné odbory. Ďalšia učiteľka uviedla, že okrem týchto piatich tried majú aj CD triedu, je to jednoročná príprava na povolanie: „To sú dievčatá, ktoré k nám prichádzajú, majú napr. sedem tried a už majú vysoký vek (16,17 rokov), nestihne sa už vyučiť, tak je zaradená do jednoročnej prípravy na povolanie, kde dievča sa učí základné ručné, strojové šitie, pletenie, také základné pracovné návyky, aby sa prípadne mohla zrekvalifikovať“.

Ďalej učiteľka uviedla, že cudzie jazyky (angličtina, nemčina) majú chovankyne len na základnej škole, keďže podľa štátneho vzdelávacieho programu dvojročné odbory nemajú cudzí jazyk. Týždenne majú chovankyne na strednej škole 32,5 vyučovacích hodín, z toho 24

hodín tvorí odborný výcvik. Základ slovenčina, matematika a potom odborné predmety. Tiež uviedla, že čo sa týka technického zabezpečenia sú na tom veľmi dobre, keďže od roku 2010 čerpajú prostriedky z veľkého eurofondového projektu – takže si zabezpečili všetko potrebné vybavenie- stroje, látky a pod.

V súvislosti s deťmi, ktoré chodia na strednú školu (obchodnú akadémiu) mimo reedukačného centra, uviedla učiteľka nasledovné: „Keď prídete na to, že to dieťa má na to, chcete ho podporiť a to dieťa samo chce, tak sa mu tá možnosť poskytne. **To sú deti, u ktorých vieme, že by ich to vonkajšie prostredie nemalo ovplyvniť, to ich správanie a že by zvládli štvorročný učebný odbor s maturitou.** Čiže oni samostatne ráno vyjdú z tejto budovy, idú do školy, priebeh vyučovania normálne ako ostatné deti, skončí vyučovanie, vrátia sa sem, zazvoní a žijú bežným režimom tak ako tu. Pripravujú sa, učia sa samozrejme to, čo tam sa vyžaduje“.

V súvislosti s prípravou maloletých matiek na vyučovanie, vedúci RC II uviedol: „Keď dieťa zaspí, vtedy sa učí. Nie je to obmedzené časovo. Nemôžem je povedať, že sa budeš učiť od 14- do 15, keď vtedy dieťa plače, jasné že sa učiť nebude. Tak jej dám voľbu, keď dieťa je už kludné, spí, tak sa učí. Viac menej sa snažím viesť ich k samostatnosti aj v týchto veciach. Poviem im, dievčatá je to na vás, kedy si tú školu budete riešiť, takže si to riešia podľa možnosti“.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku sú chovankyne na strednej odbornej škole na základe vekových a kvalifikačných predpokladov zaradené do učebných odborov: výroba konfekcie, textilná výroba a jednoročná príprava na povolanie šička - pletiarica.

b/ O trávení času po vyučovaní a o výchove

DETI: Chovankyne pri rozhovoroch neuvádzali, že by sa v reedukačnom centre nudili. **Naopak uvádzali veľa aktivít, ktoré majú po vyučovaní.** Uvádzali, že v pondelok bývajú krúžky. Každá chovankyňa si môže zvoliť jeden krúžok. V utorok je voľná tribúna, na ktorej sa zúčastňuje aj riaditeľ centra a riešia sa problémy a priestupky. V stredu je pracovná činnosť, upratovanie. Vo štvrtok sa uskutočňujú nákupy a vychádzky do mesta. V piatok je generálne upratovanie. V sobotu je opäť pracovná činnosť, upratovanie a môžu volať domov. V nedeľu majú priestor na písanie listov a raz do mesiaca na návštevy. Chovankyne tiež uvádzali, že bývajú poverované dennou službou, počas tohto dňa nejdu do školy a majú na starosti prestieranie stolov v jedálni, umývanie jedálne, chodby, vestibulu, odnesenie desiaty do školy a pod.

Okrem toho uvádzali, že v pondelok, stredu a piatok majú ranné komunity. Večerné komunity mávajú každý deň pred večerou. O večerných komunitách sa niektoré chovankyne vyjadrovali, že niektorí vychovávatelia môžu zneužiť, keď sa im chovankyňa zdôverí a rozoberať to potom pre niekým, pred kým nechce, aby sa to dozvedel. Po škole mávajú v pondelok, v stredu a v piatok autogénny tréning a terapie.

Niektoré chovankyne sa sťažovali na nedostatok športovej činnosti, že nemajú takmer nejaký pohyb. Chovankyne tiež uvádzali, že počas školského roka nemôžu cez týždeň pozerať televíziu, len počas víkendu.

Chovankyne uvádzali, že jednu psychologičku majú v RC I a druhá je pre RC II a RC III. Chovankyne z RC I uvádzali, že s psychologičkou a so špeciálnou pedagogičkou majú spoločné terapie každý týždeň. Niektoré chovankyne uvádzali, že sa boja povedať, keď je nejaký problém, že by sa to vynieslo z terapie. Uvádzali, že už sa to v minulosti stalo. O autogénnom tréningu sa však vyjadrovali chovankyne pozitívne, hovorili, že je to upokojujúce.

Maloleté matky zhodne tvrdili, že pri plánovaní voľného času **nie je braný ohľad na individuálne potreby detí**. Musia sa zúčastňovať všetkých spoločných aktivít a to i vtedy, ak dieťa nespí a plače. Uvádzali, že napr. v utorok musia navštevovať krúžky a vtedy ostáva dieťa samé. Maloleté matky sa tiež sťažovali na to, že veľa času trávia aj upratovaním spoločných priestorov a uvádzali, že aj počas tohto času ostávajú deti bez dozoru. Upratovanie vnímali ako nespravodlivo rozdelené, keďže budova internátu má tri poschodia a napriek tomu, že maloletých matiek je málo, musia upratať dve poschodia. Okrem toho namietali, že **detské oblečenie musia prať ručne**, čo im tiež zaberá veľa času. **Uvádzali, že kvôli tomu, že musia mať aktivity ako ostatné chovankyne nemajú toľko času na deti a na školu.**

Okrem toho maloleté matky uvádzali, že sa **nemôžu navzájom stretávať, ani spolu komunikovať**. Uvádzali, že aj keď bývajú spolu na jednej bunke, kde majú spoločné priestory, **nemôžu sa navzájom na izbách navštevovať, ani nechať deti sa spolu hrať. Pokiaľ to zistia vychovávatelia, dostávajú za to mínusové body.**

DOSPELÍ: Spôsob trávenia času po vyučovaní opísali podobne ako chovankyne. V pondelok krúžky, v utorok voľná tribúna, v stredu vonkajšia pracovná činnosť - úprava okolia, ihriska, záhrady, vo štvrtok vychádzky do mesta, nákupy, v piatok generálne upratovanie, v sobotu brigády mimo reedukačného centra, prípadne turistika, voľné aktivity a v nedeľu oddychový deň, prípadne výlety, návštevy. Uviedli tiež, že **režim upratovania je pre maloleté matky stanovený rovnako ako pre ostatné chovankyne.**

Večer bývajú komunity a písanie denníkov, v ktorých majú chovankyne vyjadrovať svoje pocity. Vychovávatelia im na to odpisujú. Okrem toho uviedli, že chovankyne majú k dispozícii aj tvorivú dielňu a hrnčiarsku dielňu (v priestoroch školy) a v rámci ubytovacích priestorov určených pre základnú školu majú vytvorenú klubovňu na výtvarnú miestnosť, hudobnú miestnosť a malú knižnicu. Majú tiež športové zariadenie, vrátane boxovacieho mechu (dostupný na chodbe). V rámci pracovnej činnosti pestujú zeleninu a ovocie. Okrem toho chovajú dvoch psov. Zamestnanci potvrdili výpovede chovankýň, že televíziu môžu pozerať len cez víkendy.

Reedukačné centrum tiež spolupracuje so štátnymi lesmi, vďaka ktorým organizujú každé leto tábor pre chovankyne, ktoré nejdú na prázdniny (v trvaní jedného týždňa). Spolupracujú tiež so spoločnosťou Nestlé a reedukačné centrum má založené aj občianskej združenie Sloníča.

Psychoterapeutická činnosť je raz za týždeň, pokiaľ sa deje niečo vážnejšie, tak aj častejšie. Psychologička v súvislosti s prácou s chovankyňami uviedla, že terapie bývajú aj s každou chovankyňou individuálne, chovankyne sa samé nahlasujú. Taktiež uviedla, že niektoré chovankyne sú veľmi inteligentné.

V súvislosti so vzdelávaním zamestnancov, väčšinou uvádzali, že je možnosť kontinuálneho vzdelávania. Vedúca RC I uviedla, že psychologička robí terapeutický výcvik pre vychovávateľov. Aj ďalší zamestnanci uvádzali najmä interné vzdelávanie, porady, ako napr. riešiť agresivitu a vzniknuté situácie. Niektorí vychovávatelia uvádzali, že by uvítali doplňujúce školenia, niektorí, že im žiadne školenia vychovávateľov nechýbajú.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku problémy detí a komunitné problémy v skupinách sa riešia denne na večernej komunite a jedenkrát týždenne na voľnej tribúne, na skupinových sedeniach a večerných hodnoteniach. Priebežne sa organizujú a využívajú špecifické psychoterapeutické prístupy a formy komunitnej práce. Školský poriadok obsahuje aj program týždňa, ktorý sa zhodoval s vyjadreniami chovankyň a zamestnancov. Podľa školského poriadku súčasťou programu je skupinová a individuálna psychoterapia, relaxačné cvičenia, cvičenie autogénneho tréningu.

Podľa školského poriadku v rámci poschodia dieťa nesmie chodiť do izieb inej skupiny.

PRIESKUM: Počas prieskumu bolo zistené, že reedukačné centrum má 3 budovy. Internát pre chovankyne navštevujúce strednú školu napriek viditeľnej opotrebovanosti na niektorých miestach pôsobil útulne, priestory boli ozdobené, v izbách boli farebné steny, závesy, hračky. Len chodby boli tmavé. Časť priestorov bola zrekonštruovaná.

Internát pre chovankyne navštevujúce základnú školu a maloleté matky s deťmi má 3 poschodia. Prvé poschodie je vyhradené pre chovankyne navštevujúce základnú školu a druhé a tretie poschodie bolo vybavené pre maloleté matky s deťmi. V budove sa okrem toho nachádzala malá jedáleň a tzv. „príručná miestnosť“ pre prípravu stravy pre bábätká (2. poschodie). Tiež sa tu nachádzala karanténna miestnosť a tri návštevne miestnosti, jedna na každom poschodí. Pre maloleté matky s deťmi tu boli zriadené aj mikrojasle. Na 1. poschodí bola jedna bunka prerobená na malú knižnicu, bola tu aj výtvarná a hudobná miestnosť. Obe poschodia boli zrekonštruované, nábytok bol v dobrom stave, kúpeľne, práčovne aj sušiareň boli bez plesní. Chodby boli vyzdobené nástenkami, chýbal tam však akýkoľvek zdroj denného svetla (na oboch koncoch chodby boli plné dvere). Všetky miestnosti vrátane návštevnej miestnosti boli vymaľované veselými farbami, na niektorých boli namaľované obrázky s detskou tematikou, boli tam hračky pre bábätká. Priestory pôsobili

útulne, nachádzal sa v nich aj detský nábytok. Kuchynky na bunkách boli vybavené skromne. Niektoré miestnosti boli nevyužívané, nachádzal sa v nich nábytok a hračky (zrejme určené na sklad). Mikrojasle boli zariadené účelne, hračiek tam bolo v porovnaní s inými miestnosťami menej, boli tam najmä postele na spanie a stolíky na stravovanie.

Aj ubytovacie priestory pre chovankyne navštevujúce základnú školu boli prispôsobené potrebám chovankýň čo sa farieb, výzdoby a útulnosti týka. Sociálne zariadenia boli v dobrom stave, bez plesní či iných výraznejších známkov opotrebovania.

V areáli reedukačného centra sa nachádza zeleninová záhrada a ihrisko.

c/ O vychádzkach

DETI: Chovankyne uvádzali, že na spoločné vychádzky s vychovávateľmi chodia pravidelne takmer každý deň. Tiež uvádzali, že vo štvrtok chodia na väčšie vychádzky do mesta. Niektoré chovankyne uvádzali, že chodia napr. do knižnice, do kina. Výlety chovankyne nespomínali, len jedna uviedla, že chodia na turistiku. Niektoré uvádzali, že vychádzky sú povinné a nemôžu sa dohodnúť s vychovávateľmi na inom programe, napr. v zlom počasí.

Chovankyne uvádzali aj možnosť dostať sa na individuálne vychádzky, bez vychovávateľov. Uvádzali, že individuálne vychádzky majú za dobré body. Ale len pár chovankýň uviedlo, že by boli na individuálnej vychádzke.

Jedna chovankyňa uviedla, že niektoré chovankyne môžu chodiť na **brigády mimo reedukačného centra** a ona chodí robiť s drevom.

Maloleté matky z RC II uvádzali, že s deťmi chodia na vychádzky dvakrát denne spoločne s vychovávateľmi. Tiež uvádzali, že na individuálnu vychádzku by sa za dobré body mohli dostať, ale museli by ísť bez detí. **S deťmi nemajú povolené individuálne vychádzky.**

V súvislosti s nákupmi chovankyne uvádzali, že na nákupy chodia zhruba raz do mesiaca - striedajú sa podľa poschodí, každý týždeň ide iné poschodie.

DOSPELÍ: Vychovávatelia uvádzali, že sa snažia ísť s chovankyňami na **spoločné vychádzky každý deň**, bez ohľadu na ich bodové hodnotenie. Uvádzali tiež, že ak je v sobotu pekné počasie, tak chodia von aj na celý deň. Potvrdili tiež, že na nákupy sa chodí vo štvrtok, každá skupina raz do mesiaca a vreckové majú chovankyne pravidelne každý mesiac. A uviedli, že keď má chovankyňa dostatok bodov, môže ísť aj na individuálnu vychádzku.

d/ O bodovacom systéme hodnotenia správania

V reedukačnom centre používajú na hodnotenie správania bodovací systém. Je založený na bodovaní správania plusovými a mínusovými bodmi.

DETI: Takmer všetky chovankyne vyjadrili nespokojnosť s bodovacím systémom. Uvádzali, že bodovanie je nespravodlivé, pretože zlé body získavajú veľmi ľahko a naopak dobré body sa získavajú veľmi ťažko. Uvádzali, že napríklad za nadávku majú -5 bodov a napr. za -1 a -2 b nemôžu týždeň pozerať televíziu. Za -20b nemôžu ísť na nákup.

Maloletá matka napr. uviedla: „Pozitívne body nechcú podľa mňa veľmi dávať, naopak negatívne dávajú „za každú somarinu“. Podobne sa vyjadrila aj ďalšia chovankyňa: „Mínusové body sú nám udelené za úplné „hovadiny“. Aj ďalšia uviedla: „Tých dobrých niekedy získam aj 5 za týždeň, ale za jedno slovíčko zlé, sa niekedy strhne aj celotýždňová makačka“.

DOSPELÍ: Väčšinou zamestnanci uvádzali, že bodový systém je dobrý, že sa osvedčil. Niektorí však uvádzali, že sú za to, aby sa čo najmenej používali mínusové body/tresty a oveľa väčší účinok má pochvala. Zamestnanci tiež uvádzali, že sa udeľujú aj slovné pochvaly, napr. za vzorné správanie na výletoch a pod.

Uvádzam z rozhovorov zamestnancov k tejto téme: „Keď majú motiváciu, tak má bodový systém význam. Momentálne nemáme žiadne páky na trestanie. Nehovorím, že trestať musíme, ale zoberte si, že to sú dievčatá s poruchami správania a mentálnou retardáciou, s ktorými sa dosť ťažko robí, tou cestou normálnou, akože robíme dobre, budeme len dobrí. Ja ich k tomu akože vediem. Ja mám takú víziu, že nie bodovanie, nie tresty, ale pozitívnu cestou ich motivovať. To znamená, dám ti nejakú motiváciu, namiesto toho, aby som Ťa trestal. Je to si myslím nová cesta, lebo doteraz aj u nás bolo tak dlhé roky, že musíme ich len trestať, ale ja mám taký názor, že tresty sú len taká posledná barlička“.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku jednotliví pedagógovia môžu dieťaťu navrhnúť za vzorné správanie, za vzorné plnenie povinností, za významný prejav aktivity a iniciatívy, alebo za statočný čin pochvaly a iné ocenenia. V mimoriadnych prípadoch, situáciách, alebo za zvládnutie, prekonanie krízových, záťažových, patových situácií, zlepšenia správania, korekciu postojov, prejavov. Sú to: individuálna ústna pochvala od vychovávateľa, ústna pochvala od vychovávateľa pred výchovnou skupinou, ústna pochvala od riaditeľa pred výchovnou skupinou, pochvala od pedagogických zamestnancov v dennom programe na večernej komunite, vecná odmena udelená riaditeľom z rozpočtových prostriedkov, zmiernenie, alebo odpustenie výchovného opatrenia, pochvala, bodové ocenenie školským špeciálnym pedagógom, psychológom, psychoterapeutom, riaditeľská pochvala, „káva“ u pána riaditeľa, povolenie mimoriadnej, individuálnej vychádzky, povolenie dočasného pobytu u zákonných zástupcov, v záujme podpory styku dieťaťa s rodinným prostredím umožniť pobyt mimo reedukačného centra.

Podľa školského poriadku môžu ďalej jednotliví pedagógovia, zdravotná sestra a ostatní pracovníci navrhovať odmeny formou plusových bodov, ktoré schvaľuje a udeľuje riaditeľ a zástupca riaditeľa pre výchovu za:

1. mimoriadnu aktivitu pri práci na výchove: 1 - 3 body

2. reprezentáciu reedukačného centra (v športe, literárno-dramatických súťažiach, rozličných kultúrnych podujatiach): 1 - 5 bodov, voľná vychádzka
3. reprezentácia reedukačného centra v celookresnom, celokrajskom, celoštátnom meradle: 1 - 2 dni dovolenky.

Ďalej podľa školského poriadku chovankyňa môže získať dni dovolenky, pokiaľ funguje v zariadení počas celého mesiaca, za podmienok, že v mesačnom hodnotení získa +20 bodov a viac budú jej udelené 2 dni dovolenky a 1 voľná vychádzka. Ak získa +15 bodov a viac - udeľujú sa jej 2 dni dovolenky, +5 bodov a viac získa 1 deň dovolenky. Voľné vychádzky (okrem získaných za reprezentáciu) chovankyňa získa výmenou 1 dňa dovolenky na 2 voľné vychádzky, alebo aj opačne výmenou 2 voľných vychádzok na 1 deň dovolenky. V prípade vedomého, resp. aj opakovaného problémového správania, porušovania a nerešpektovania školského poriadku a problémového spolužitia, tiež manipulácia s verejnou mienkou, atmosférou v skupine, alebo komunite prezentovaného priamo, alebo skryto je možné chovankyni siahnuť na výhody.

Ak chovankyňa poruší školský poriadok zariadenia, môžu sa jej podľa závažnosti previnenia uložiť **niektoré z týchto výchovných opatrení**: napomenutie od vychovávateľa, vedúcej vychovávateľky, riaditeľa a ostatných pracovníkov zariadenia, pokarhanie od vychovávateľa, zástupcu riaditeľa pre výchovy, a ostatných pracovníkov zariadenia, pokarhanie pedagogických pracovníkov na večernej komunite, riaditeľské pokarhanie, odňatie práva v činnosti v spolusprávnych orgánoch, výhod a práv vyplývajúcich z tejto činnosti, **udelenie ochranného odevu**, pri tomto opatrení nesmie chovankyňa opustiť reedukačné centrum, strata bodov v súlade s platným systémom hodnotenia, v prípade problémového správania a disciplinárnych priestupkov je možné udeliť špecifické formy trestov (zákaz sledovania televíznych programov, počúvanie magnetofónu, zákaz nákupov), v prípade svojvoľného nevrátenia sa z dovolenky v stanovenom termíne (bez vydokladovania neprítomnosti) riaditeľ pristúpi k pozastaveniu, resp. korekcii nasledujúcej dovolenky.

Školský poriadok upravuje aj **priestupky veľmi závažného charakteru**:

1. Aktívny pokus o útek, sebapoškodzovanie, požitie omamných látok: 10 - 20 bodov
2. Fyzické napadnutie osoby, agresívny verbálny útok, skrytá agresivita, vyhrážanie sa, osočovanie, hrubé urážky, manipulatívne prejavy správania, sexuálne obťažovanie, psychický nátlak, šikanovanie, intolerancia, podporovanie rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu, preferovanie príslušnosti k extrémistickým skupinám - preferovanie odevom, extrémistické správanie: 10 - 30 bodov, **1 - 2 týždne ochranný odev**
3. Ničenie zariadenia, poškodzovanie cudzieho majetku: 10 - 30 bodov.

Za fyzické napadnutie osoby sa dieťaťu udeľuje zákaz dovoleniek a voľných vychádzok na dobu do 3 mesiacov. Pokiaľ bude zrealizovaný útek dieťaťa zo zariadenia, riaditeľ pozastaví čerpanie krátkych dovoleniek a voľných vychádzok vo výchovnej skupine, v ktorej sa útek uskutočnil, za podmienky, že nebolo podozrenie z prípravy a plánovania

úteku vopred pedagogickému zamestnancovi oznámené. Ak napriek tomu dieťa útek uskutoční výchovné opatrenie sa na výchovnú skupinu vzťahovať nebude.

Školský poriadok upravuje aj **priestupky závažného charakteru:**

1. Príprava, plánovanie, organizovanie úteku, navádzanie ostatných chovankýň na útek: 2 týždne ochranný odev
2. Závažné porušenie mravného konania v súvislosti v nadväzovaním známostí s mužmi a nedovolených známostí a kontaktov: 10 bodov
3. Odmietnutie práce, plnenie si pracovných povinností, 1 týždeň negativizmus, provokačné správanie ochranný odev
4. Odmietnutie lekárskeho ošetrovania, užívania liekov: 10 bodov
5. Krádež: 10-20 bodov
6. Fajčenie: 10 bodov, 1 týždeň ochranný odev
7. **Neskorý návrat z dovolenky: za každý deň 10 bodov**
8. Prechovávanie a pašovanie listov, peňazí, nepovolených a zakázaných predmetov: 10 - 20 bodov
9. Zneužitie dôvery pri výhodách (voľná vychádzka, pobyt mimo reedukačného centra, pobyt pri psoch): odňatie výhody 10 bodov
10. Ničenie osobného vlastníctva ostatných detí, spoločného vlastníctva, zariadenia: 5 - 10 bodov
11. Podvádzanie, klamstvo, nedovolená korešpondencia: 5 - 10 bodov
12. Drsné, vulgárne vyjadrovanie, nadávky, pripomienky k činnosti, ignorácia činnosti: 2 - 10 bodov
13. Závažné porušovanie nočného klúdu - krik spev hluk, behanie po večierke: 5 - 8 bodov
14. **Chodenie na iné poschodia a do iných skupín: 5 bodov**
15. **Nedovolené farbenie vlasov: zákaz dovolenky a voľných vychádzok**
16. **Pokus o komunikáciu s dieťaťom umiestneným v ochrannej miestnosti, zdravotnej izolácii: 10 bodov**
17. Napomáhanie, podporovanie negatívnych javov a problémového správania: 10- 30 bodov

Školský poriadok upravuje aj **drobné a menej závažné priestupky:**

1. Slabý výkon na pracovisku: 2 - 5 bodov
2. Odbiehajúce z pracoviska bez povolenia, nedovolená výmena na pracovisku: 2 - 5 bodov
3. Chodenie na poschodia do iných skupín počas dňa: 5 bodov
4. Neskorý nástup na rozcvičku a k činnosti: 1 - 5 bodov

5. Zle urobené rajóny, slabý pracovný výkon, prístup k činnosti: 1 - 5 bodov
6. Svojoľné opúšťanie zdravotnej izolácie: 3 body
7. Nepravidelné užívanie liekov: 1 - 5 bodov
8. Nenosenie predpísaných okuliarov: 2 body
9. Maľovanie sa, úprava nechťov: 2 - 3 body
10. Šomranie, odvrávanie, pripomienky, neplnenie si denných povinností, pasivita a nezáujem počas činnosti, provokačné správanie: 1 - 5 bodov
11. Chýbajúce pomôcky na výchove: 1 - 3 body
12. Nedisciplinovanosť, hlučnosť pri nástupoch, stravovaní, práci a na verejnosti, neskoré nástupy k činnosti: 1 - 2 body
13. Písanie denníkov, kvalita: 1 - 3 body
14. Nekvalitná denná služba: 1 - 2 body
15. Vynášanie jedla, tanierov a príborov z jedálne, plytvanie jedlom, odmietnutie stravy: 5 bodov
16. Výmena šatstva a požičiavanie svojich vecí: 10 bodov
17. Neporiadok v osobných veciach - skriňa, polička, perinák, botník..., estetika, čistota: 1 - 5 bodov
18. Nenosenie požadovaného odevu a obuvi: 1 - 5 bodov

Chovankyne podľa školského poriadku dostávajú na mesiac 20 plusových bodov, s ktorými hospodária. Od tohto mesačného limitu je závislá aj jesenná, zimná, jarná a letná dovolenka. Tento limit sa k jednotlivým dovolenkám vynásobí počtom mesiacov, ktorý zostáva do dovolenky. Ak sa dieťa vybuduje, podľa stanoveného limitu k dovolenke stráca nárok na dovolenku. Dieťa nášho zariadenia má možnosť získať mimoriadnu dovolenku (viď odsek o odmenách) za mesiac. Školský poriadok obsahuje aj nasledujúcu úvahu: „Nakoniec možno konštatovať, že prevýchova bez odmien a trestov nemôže byť dobrou prevýchovou. To predsa platí o každej výchove. Každá jednostrannosť je škodlivá. Vyváženosť odmien a trestov vyžaduje pedagogické majstrovstvo, duševnú i mravnú uvedomelosť, vyrovnanosť, úctu k zvereným deťom a vedomie, že vychovávame pre život“.

Tento bodovací systém, vzhľadom na to, ako je nastavená možnosť získať plusové a mínusové body, je však podľa môjho názoru nevyvážený, pretože nielenže stanovuje oveľa viac trestov a menej možností, ako môžu získať deti plusové body, ale je pre deti aj demotivačný, pretože napriek snahe môžu ľahko prísť o ťažko získané plusové body.

1.1.4 O kontakte s rodinou a tretími osobami, prístupe k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach

a/ Návštevy

DETI: Chovankyne v RC I a RC III uvádzali, že **návštevy môžu mať len raz do mesiaca**, v prvú nedeľu v mesiaci. Len jedna chovankyňa uviedla, že pokiaľ by rodičia prišli na návštevu aj inokedy, tak by ich pustili. To, či sa návšteva uskutočňuje v reedukačnom centre alebo môžu vyjsť do mesta závisí od toho, či má chovankyňa dostatok bodov. Inak uvádzali, že sú všetci s návštevami v jednej miestnosti. Niektoré chovankyne uvádzali aj návštevy tretích osôb, pokiaľ to riaditeľ schválil.

Niektoré maloleté matky v RC II uvádzali, že **návštevy môžu mať dva razy do mesiaca**. Pokiaľ by však chceli ísť s návštevou na vychádzku mimo reedukačného centra, museli by nechať dieťa v reedukačnom centre a ísť bez neho. Uvádzali však, že môže prísť rodina, ale aj priatelia.

K tejto téme sa maloleté matky vyjadrovali nasledovne: „Máme tu raz do mesiaca návštevy aj to sedia oproti nám, tuná na výchove **máme návštevy tu v miestnosti a pozerajú na nás ako stopárskej psi. A nemôžeme si ani dvere zavrieť. Ani na prechádzku nemôžeme ísť s nimi**“.

„A je to dosť ťažké, lebo máme len dvakrát do týždňa návštevy a voláme len v nedeľu a to len 5 minút“.

DOSPELÍ: Zamestnanci v RC I a RC III uvádzali, že návštevy sú povolené len **raz do mesiaca (každú prvú nedeľu v mesiaci)** a rodičia určujú, kto môže prísť chovankyňu navštíviť. Ak má chovankyňa dobré body, môže ísť aj s návštevou mimo reedukačného centra. Niektorí zamestnanci uviedli, že rodičia môžu prísť aj inokedy, ale vtedy môžu byť len v areáli reedukačného centra. Vedúci RC II uviedol, že návštevy sú dvakrát do mesiaca, prvú a tretiu nedeľu v mesiaci. Tiež uviedol, že niekedy môže chovankyniam prísť návšteva aj cez týždeň, ale len na nejakých 15-20 minút, nedá sa to na dlhšie, pretože potom sa narúša nastavený systém.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku prijímanie návštev najbližších príbuzných je posudzované ako výhoda, ktorú môžu poberať chovankyne dodržiavajúce pravidlá školského poriadku a plniace si svoje povinnosti.

b/ Telefón

DETI: Chovankyne uvádzali, že **rodičia im do reedukačného centra volať nemôžu vôbec**. Pokiaľ rodičia zavolajú, zamestnanci ich k telefónu nezavolajú, len im prípadne odovzdajú od rodičov odkaz, pozdrav. **Chovankyne môžu volať rodičom len cez víkend (väčšina uvádzala, že len raz týždenne)**, dĺžka telefonátov je obmedzená, uvádzali dĺžku 3-5

minút. Volávajú z mobilného telefónu, ktorý patrí reedukačnému centru, niektoré chovankyne uviedli, že telefonujú na kredit, ktorý kupuje vychovávateľka a chovankyne si ho platia. Z vlastného mobilného telefónu volať nemôžu vôbec. Dve chovankyne uviedli, že pokiaľ by bolo niečo vážne, tak môžu poprosiť vedúcu výchovy a ona by im povolila zavolať rodičom aj cez týždeň.

Niektoré chovankyne uvádzali, že telefonovať môžu aj iným osobám ako rodičom, ale len ak majú súhlas sociálneho kurátora alebo rodiča. Niektoré uvádzali, že s inými osobami telefonovať nemôžu, pričom uvádzali, že preto, že by im to vychovávateľia nedovolili.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že **mobilné telefóny nemôžu chovankyne používať vôbec**. Ďalej uvádzali, že chovankyne môžu volať len cez víkend, kedy je im k dispozícii jeden mobil. Výpovede zamestnancov v súvislosti s telefonátmi rodičov do reedukačného centra sa líšili od vyjadrení chovankýň. Niektorí zamestnanci totiž uvádzali, že rodičia môžu volať kedykoľvek. Zároveň však tiež uvádzali, že niekedy sa chovankyniam odovzdá len odkaz od rodiny.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku chovankyniam je umožnené telefonovať z telefónu reedukačného centra zákonným zástupcom a určeným osobám.

c/ Internet

DETI: Chovankyne uvádzali, že prístup na internet majú len jedenkrát týždenne v rámci informatiky, pričom nemôžu navštevovať sociálne siete, ani písať e-maily. Uvádzali, že na niektorých počítačoch sú stránky ako Facebook úplne blokované. Maloleté matky, ktoré ešte nechodia do školy prístup na internet nemajú vôbec.

Väčšina chovankýň by uvítala, keby mohli mať kontakt s rodičmi, prípadne inými osobami aj prostredníctvom internetu.

Z rozhovorov uvádzam: „**Internet kdeže, veď ani rádio nemôžeme mať**“. Proste nás berú, ako keby sme niečo také spravili, ako v base“.

DOSPELÍ: V rozhovoroch zamestnanci uvádzali, že okrem vyučovania (hodina informatiky) nemajú chovankyne vôbec prístup k internetu.

c/ Prístup k informáciám a o informovanosti o svojich záležitostiach

DETI: Chovankyne uvádzali, že **nemajú dostatočný prístup k informáciám**, aj celkový kontakt s okolím je podľa nich nedostatočný. Hovorili, že televíziu môžu sledovať len cez víkend, prístup na internet majú len v rámci jednej hodiny týždenne a maloleté matky, ktoré školu nenavštevujú, uvádzali, že nemajú žiadny prístup na internet, nemôžu ani počúvať rádio.

V súvislosti so svojimi záležitosťami, väčšinou chovankyne taktiež uvádzali, že o nich nemajú prehľad.

Maloletá matka napr. uviedla, že vôbec **nie je informovaná o niektorých skutočnostiach, ktoré sa jej priamo týkajú, nevie, kto je jej zákonným zástupcom, ani kto je zákonným zástupcom/opatrovníkom jej maloletého syna, nevie, či otec dieťaťa platí výživné a v akej sume, lebo peniaze sú poukazované reedukačnému centru.** Vôbec nebola informovaná o prípadnej možnosti poberať náhradné výživné alebo inú sociálnu pomoc, o možnosti priznania rodičovských práv k dieťaťu a pod.

DOSPELÍ: Uvádzali, že chovankyne majú dostatočný prístup k informáciám aj prostredníctvom televízie.

Zamestnanci tiež uvádzali, že pre maloleté matky s deťmi, ale aj pre ostatné chovankyne je k dispozícii jedna sociálna pracovníčka, ktorá pomáha matkám domáhať sa svojich práv a s ďalšími otázkami napr. okolo ich dieťaťa. **Sociálna pracovníčka uviedla, že s chovankyňami komunikuje minimálne, vykonáva skôr administratívne veci a vedie spisy týkajúce sa chovankýň.** Ďalej uviedla, že chovankyne sprevádza, keď idú napr. na súd, vybavovať občiansky preukaz, pomáha pri trestných oznámeniach – neplatenie výživného a pod.

1.1.5 O spolupráci centra s rodinou detí

DOSPELÍ: Uvádzali, že pre rodičov (zákonných zástupcov) býva raz ročne organizované stretnutie, na ktoré sú vyslovene pozvaní, ide o pohovory za účelom zhodnotenia práce s dieťaťom a vyhodnotenia jeho pobytu v reedukačnom centre. Uvádzali, že niektorí rodičia nejavia o spoluprácu záujem. **Psychologička však uviedla, že rodičia sa snažia spolupracovať.**

DOKUMENTY: Podľa vyhodnocovacej správy za školský rok 2012/2013 spolupráca s rodičmi je uskutočňovaná formou rodičovského združenia, návštevnych nediel, telefonických kontaktov – poskytovaním informácií zákonnému zástupcovi o aktuálnom stave prevýchovy ich dieťaťa, smerovaní a prognóze. Pri príchode dieťaťa do zariadenia je zákonný zástupca oboznámený so Školským poriadkom, Systémom hodnotenia, Dohode o vymedzení právomoci riaditeľa v smere k dieťaťu v oblasti návykových látok, šikanovania, agresívneho správania alebo výtržníctva a takého správania, ktorým dieťa ohrozuje seba, alebo iné osoby.

1.1.6 O útekoch z centra

DETI: Len 2 chovankyne pri rozhovoroch uviedli, že z reedukačného centra utiekli. Chovankyne však uvádzali, že z reedukačného centra sa uteká dosť často. Jedna chovankyňa uviedla, že po úteku bola v ochrannej miestnosti a jedna, že nebola v ochrannej, ale v izolačnej miestnosti.

Niektoré chovankyne uvádzali, že po úteku je „basa“ a potom idú na izolačku a **absolvujú zdravotnú prehliadku – gynekologické a venerologické vyšetrenie**. Tiež uvádzali, že po úteku dostanú mínusové body a celý mesiac musia nosiť „mundúr“- ústavné oblečenie. Z rozhovorov však vyplynulo, že nie všetky dievčatá rozlišujú medzi ochrannou miestnosťou a izolačnou miestnosťou.

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že útekov je v poslednom období menej, problém býva skôr s návratmi z dovoleniek. Ďalej uvádzali, že po úteku ide chovankyňa na zdravotnú prehliadku a potom ide do karanténnej miestnosti.

DOKUMENTY: Podľa vyhodnocovacej správy za školský rok 2012/2013 v období od 1. septembra 2012 do 31. augusta 2013 zaznamenali 14 útekov. Z toho 9 chovankýň sa nevrátilo z dovolenky 1 dieťa sa nevrátilo z voľnej vychádzky, 3 chovankyne uskutočnili úteky z reedukačného centra a jedna chovankyňa utiekla z nemocnice.

1.2 VÝŽIVA, ZDRAVOTNÁ STAROSTLIVOSŤ A HYGIENICKÉ PODMIENKY

1.2.1 Výživa

DETI: Kvalitu stravy hodnotila väčšina chovankýň ako dobrú. **Takmer všetky uviedli, že nebývajú hladné.** Len jedna chovankyňa uviedla, že jedla „dávajú málo“. Ostatné uvádzali, že porcie bývajú dosť veľké, niektoré dokonca uviedli, že celú porciu ani nezjedia. Tiež uvádzali, že mávajú aj duple a v prípade hladu si môžu vypýtať chlieb. Uvádzali, že aj čaj majú k dispozícii kedykoľvek, aj večer.

Chovankyne tiež uvádzali, že **kuchynku veľmi nevyužívajú. Sami, prípadne len s vychovávateľmi si variť na kuchynke nemôžu.** Akurát si v nej môžu spraviť čaj. Niektoré uviedli, že varili len na krúžku varenia.

Niektoré maloleté matky však mali výhrady v súvislosti so stravou pre ich deti. **Uvádzali, že strava nie je dostatočne pestrá, detiedia stále to isté.** V tejto súvislosti s uvedeným sa maloletá matka napr. vyjadrila: „O mňa nejde, ale ide o malého. Lebo každý deň majú to isté, má to od troch mesiacov povedzme asi do roka. Má každý deň polievku a zemiaky s mäsom. No nechutí mu to každý deň tomu malému“.

Jedna maloletá matka tiež uviedla, že ona osobne so stravou nemá problémy, nepozdáva sa jej však, ako poskytujú stravu bábätkám. Uviedla, že deti do jedného roka majú na obed zeleninovú polievku a zemiakovú kašu, od jedného roka je do ich jedálneho lístka zaradená aj iná strava, napr. chlieb, pričom však ide o náhly prechod, bez možnosti, aby si dieťa postupne privykalo na inú stravu, čo jej synovi robilo veľké tráviace problémy.

DOSPELÍ: Ani zamestnanci neuvádzali, že by chovankyne bývali hladné. Uvádzali, že deti mávajú aj duple, pri ich vydávaní sa skupiny striedajú každý deň. Tiež uvádzali, že k dispozícii je aj jedna kuchynka pre celý internát, ale chodia tam len cez krúžok varenia. V rámci stravovania vedia zabezpečiť aj rôzne diétne obmedzenia (vrátane alergií).

PRIESKUM: Počas prieskumu bola uskutočnená aj prehliadka kuchyne a jedálne. Jedáleň bola priestranná s väčším množstvom stolov, ktoré boli skrásnené obrusom na každom stole, stôl pre zamestnancov sa neodlišoval od ostatných. Pri výdajnom okienku bol okrem jedálneho lístka zavesený oznam s diétnymi obmedzeniami niektorých detí. V kuchyni sme nedostatky v hygiene nezistili.

1.2.2 Zdravotná starostlivosť

DETI: Pri rozhovoroch o zdravotnej starostlivosti bol opäť rozdiel vo vyjadreniach medzi chovankyňami z RC I a RC III a maloletými matkami z RC II.

V súvislosti s prístupom zdravotnej sestry sa chovankyne z RC I a RC III vyjadrovali vo väčšine prípadov **pozitívne**. Niektoré uvádzali, že zdravotná sestra sa o ne stará a nenechá ich čakať, keď potrebujú ošetrovanie. V súvislosti so zubným ošetrovaním napr. jedna chovankyňa uviedla: „Objednali ma hneď. Keď je bolestivé moc, tak idú hneď. Ak sa to dá vydržať, tak chvíľku vydržím, deň – dva a potom idem. Ako sa dá aj pani zdravotnej“.

Ďalšia chovankyňa však napr. uviedla: „Zdravotná keď povie, že ich zoberie alebo niečo, tak to trvá aj mesiac, lebo ona niekedy furt hovorí že zoberie, zoberie a nezoberie“. Vyjadrila tiež názor, že „väčšina si myslí, že simulujeme“. Tiež uviedla, že má na skupine chovankyňu, ktorá čakala mesiac na zubára.

Maloleté matky uvádzali najmä negatívne skúsenosti s prístupom zdravotných sestier v RC II. Namietali postupy pri kojení, ktoré spočívali v tom, že zdravotné sestry ich, aj bábätká, v noci pravidelne budili, aj keď dieťa nebolo hladné, tiež že im robili skúšky kojenja (koľko mlieka si dieťa vytiahlo), čo bolo pre maloleté matky veľmi stresujúce a často stratili mlieko. Ďalej uvádzali, že keď nemali dosť mlieka, tak im to bolo vyčítané.

Jedna maloletá matka uviedla, že raz sa stalo, že bola za zdravotnou sestrou, že sa necíti dobre, tá jej povedala, nech si nevymýšľa a večer mala teplotu 40 stupňov. Uviedla, že zdravotným sestram sa nechce s nimi chodiť k lekárom, ale uviedla tiež, že je tam jedna zdravotná sestra, ktorá na to dbá a vždy im aj deťom zabezpečí potrebnú starostlivosť.

Ďalšia maloletá matka uviedla, že mala problém s jednou zdravotnou sestrou, ktorá nedávala deťom vitamíny na chrbticu, ani inému dieťaťu ďalšie lieky, ale tá tam už nepracuje. Tiež uviedla: „Teraz nie sú peniaze, tak povedali, že sa bude chodiť k doktorovi iba so súrnymi vecami“.

Ďalšia maloletá matka uviedla, že raz bola chorá a nepomohli jej a musela urobiť krik, aby jej uverili.

Chovankyne tiež uvádzali, že vždy po návšteve z prázdnin im robia venerologické vyšetrenia (venerológia – odvetvie lekárstva, ktoré uskutočňuje výskum, prevenciu a liečenie pohlavných chorôb) **a gynekologickú prehliadku, či nie sú tehotné.**

DOSPELÍ: Zamestnanci uvádzali, že so zdravotnou starostlivosťou nemajú problém, majú zazmluvneného všeobecného lekára, gynekológa, psychiatra. Pre maloleté matky s deťmi je zdravotná sestra k dispozícii 24 hodín 7 dní v týždni.

Aj zamestnanci potvrdili, že gynekologické a venerologické prehliadky chovankýň po návrate z prázdnin a útekov sú povinné.

DOKUMENTY: Podľa školského poriadku chovankyňa pri príchode z úteku bude umiestnená v karanténnej miestnosti, kde sa podrobí nutnej hygienickej kontrole (vlasy, nechty, koža...), ktoré zabezpečí zdravotná sestra. V doprovide zdravotnej sestry absolvuje vyšetrenie u dospelovej lekárky a ďalšie vyšetrenia ňou doporučené, **venerologické vyšetrenie a gynekologické vyšetrenie**. Taktiež podľa školského poriadku **celkový hygienický filter absolvuje z dôvodu ochrany svojho zdravia a zdravia ostatných detí pred infekčnými a nákazlivými ochoreniami**.

1.2.3 Hygienické podmienky

DETI: Chovankyne uvádzali, že **sprchovať sa môžu len každý druhý deň**. Hovorili o malej a veľkej hygiene. **Tiež uvádzali, že keď majú menštruáciu, musia to oznámiť vychovávateľovi a on im vtedy umožní sa sprchovať každý deň**. Jedna maloletá matka uviedla, že aj oni mali sprchovanie povolené len každý druhý deň a pokiaľ sa sprchovali inokedy, dostali mínusové body. Ale že sa ozvala na komunitu, tak im teraz povolili sprchovať sa častejšie.

Citujem k tejto téme z rozhovorov: „Každý druhý deň máme veľkú hygienu. V utorok a vo štvrtok máme malú hygienu. Cez veľkú hygienu sa aj sprchujeme celé a keď máme napr. menštruáciu musíme povedať vychovávateľovi, či sa môžeme osprchovať. A malú hygienu to máme len umývanie zubov“.

Maloleté matky taktiež uvádzali, že **detské oblečenie musia prať v rukách** a že im to tak zaberá veľa času, ktorý by inak mohli stráviť s deťmi. Jedna maloletá matka sa sťažovala aj na to, že **počas extrémnych horúčav nemohli otvoriť okná, aby sa vyvetralo v izbách, keďže na oknách sú retiazky, a teda okno možno otvoriť len na pár centimetrov**. Uviedla, že horúčavy v izbe zle pôsobili aj na deti, ktorým sa pokožka vyhádzala vyrážkami.

DOSPELÍ: Aj niektorí zamestnanci uviedli, že **veľkú hygienu (sprchovanie) majú chovankyne len každý druhý deň, počas menštruácie aj častejšie po dohode s vychovávateľom**. Niektorí zamestnanci však uviedli, že toto obmedzenie bolo v minulosti, ale už bolo zrušené a chovankyne sa môžu sprchovať každý deň.

2. ZÁKLADNÉ PRÁVA A SLOBODY DETÍ V CENTRE

2.1 Právo na slobodu a osobnú bezpečnosť

Právo na osobnú slobodu a bezpečnosť je základným právom

Čl. 5 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len Európsky Dohovor): „Nikoho nemožno pozbaviť slobody okrem nasledujúcich prípadov, pokiaľ sa tak stane v súlade s konaním ustanoveným zákonom... d/ iné pozbavenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu alebo jeho zákonné pozbavenie slobody na účely jeho predvedenia pred príslušný orgán“.

Čl. 18: „Obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené práva a slobody nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené.“

Čl. 12 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len ústava): „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nezcudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“

Čl. 13 ods. 2 ústavy: „Medze základných práv a slobôd možno upraviť za podmienok ustanovených touto ústavou len zákonom.“

Čl. 17 ods.1 ústavy: „Osobná sloboda sa zaručuje.“

Podľa dostupných informácií, väčšina detí, ktoré sú umiestnené v reedukačnom centre bola rozhodnutím súdu v občianskoprávnom konaní (podľa zákona o rodine) odňaté zo starostlivosti rodičov a bola nad nimi nariadená ústavná starostlivosť. Na základe toho možno konštatovať, že v prípadoch týchto detí ide o **„iné obmedzenie slobody maloletého na základe zákonného rozhodnutia na účely výchovného dohľadu“** podľa čl. 5 ods. 1 písm. d) Európskeho Dohovoru, ktoré môže prichádzať do úvahy iba v prípade, že ide o zákonné rozhodnutie, ktorého účelom je výchovný dohľad, ak vynecháme posledný možný dovolený dôvod obmedzenia osobnej slobody maloletého, a to pre účely jeho predvedenia.

Pre konštatovanie, že nedošlo k porušeniu základného práva maloletého na osobnú slobodu a bezpečnosť musia byť splnené obidve podmienky. Nestačí splniť, že maloletému bola sloboda obmedzená na základe zákonného rozhodnutia, ale musí byť naplnený aj účel výchovného dohľadu. Aj preto skutočnosť, či pozbavenie osobnej slobody konkrétneho maloletého plní účel, v pravidelných intervaloch prehodnocuje súd. Najmenej dvakrát do roka by mal hodnotiť účinnosť ústavnej výchovy, sledovať spôsob, akým je ústavná výchova (ochranná výchova) vykonávaná, najmä v súčinnosti s orgánom sociálnoprávnej ochrany, s obcou a s príslušným zariadením, v ktorom je dieťa umiestnené. Svoje hodnotenie tak súd spravidla robí vychádzajúc z údajov o maloletom od príslušného orgánu verejnej správy, aj zariadenia, v ktorom je dieťa umiestnené. Súd nepreskúmvava inštitúciu a pomery v nej, inak postupuje prokuratúra.

Ak by sa vykonávaním reálnej praxe v reedukačnom centre (nie v jeho písomných materiáloch) nenaplnil účel výchovného dohľadu a z toho dôvodu ho nemožno riadne naplniť, potom dochádza k porušeniu práva maloletého na osobnú slobodu. V takomto prípade by sa totiž čl. 5 ods.1 písm. d) Európskeho Dohovoru, v zmysle čl. 18 Európskeho Dohovoru neaplikoval správne a úplne. Podľa článku 18 obmedzenia, ktoré tento Dohovor pripúšťa pre uvedené právo a slobodu nesmú sa využívať na iný účel, než na ten, na ktorý boli určené. V prípade maloletých detí umiestnených do reedukačného centra je možné obmedziť ich osobnú slobodu iba a **výslovne na účely výchovného dohľadu**. Nie iba dohľadu, ale výchovného dohľadu, čo je iná kvalita. Štát má úlohu dohliadať na výchovu a pedagogickú činnosť personálu škôl vrátane špeciálnych výchovných zariadení.

Verejný ochranca práv si musí položiť otázku, či obmedzenie slobody maloletého, umiestneného do tohto reedukačného centra, spĺňa výchovný cieľ.

Podľa § 122 ods. 1 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovnovzdelávacieho programu a individuálneho programu poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia. Pôvodným sociálnym prostredím má zákon na mysli prostredie mimo ústavnej starostlivosti.

Podľa § 8 ods. 1 vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 323/2008 Z. z. o špeciálnych výchovných zariadeniach (ďalej len „vyhláška“) reedukačné centrum pre matky s deťmi poskytuje spoločnú výchovnú, sociálnu a zdravotnú starostlivosť matkám s ústavnou starostlivosťou a ich deťom.

Reedukačné centrum má teda poskytovať deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

V súvislosti s RC I a RC III konštatujem, že z rozhovorov s chovankyňami a tiež so zamestnancami vyplýva, že výchovné metódy, prístup zamestnancov k chovankyniam, ako aj celková atmosféra v RC I a RC III spĺňa účel, na ktorý je reedukačné centrum podľa zákona zriadené. Pobyt detí v reedukačnom centre RC I a RC III teda napĺňa svoj zákonom ustanovený výchovný účel a z tohto dôvodu nedochádza k porušovaniu práva detí, umiestnených do starostlivosti reedukačného centra na základe rozhodnutí súdov v občianskoprávných konaniach a detí umiestnených v starostlivosti centra na základe dohody so zákonnými zástupcami dieťaťa a na základe dohody s osobitným zariadením na vykonávanie ochrannej výchovy uloženej v trestnom konaní, na osobnú slobodu a bezpečnosť.

Pokiaľ však ide o zabezpečenie spoločnej výchovy maloletých matiek s ich deťmi, zistený stav nemôžem hodnotiť ako dobrý. Pre maloleté matky s deťmi sú v reedukačnom centre nastavené pravidlá, ktoré kladú dôraz na dodržiavanie režimu zariadenia, nie na výchovu maloletých matiek k rodičovstvu. Ich výchova prebieha ako inštitucionalizovaný pobyt v zariadení bez cieleného budovania vzájomných väzieb medzi matkou a dieťaťom (iba je o ne postarané) a bez budovania väzieb a kontaktu

s rodinou, s rodičmi maloletých matiek a starými rodičmi ich detí. Na špecifické postavenie maloletých matiek a na z toho vyplývajúce odlišnosti a ich práva sa osobitne neprihliada. Je veľmi otázne, či tento spôsob výchovy, ktorý je nastavený tak, aby vyhovoval viac podmienkam chodu inštitúcie, než potrebám matky a dieťaťa, napĺňa svoj účel.

2.2 Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie

Právo na dôstojnosť a na dôstojné zaobchádzanie je základným právom

Čl. 3 Európskeho Dohovoru - Zákaz mučenia: „Nikoho nemožno mučiť alebo podrobovať neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 16 ods. 2 ústavy: „Nikoho nemožno mučiť ani podrobiť krutému, neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu.“

Čl. 19 ods. 1 ústavy: „Každý má právo na zachovanie ľudskej dôstojnosti, osobnej cti, dobrej povesti a na ochranu mena.“

Čl. 19 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty...robia všetky potrebné zákonodarné, správne, sociálne a výchovné opatrenia na ochranu detí pred akýmkoľvek telesným alebo duševným násilím, urážaním, alebo zneužívaním, včítane sexuálneho zneužívania, zanedbávaním alebo nedbanlivým zaobchádzaním, trýznením alebo vykorisťovaním počas doby, keď sú v starostlivosti ...akýchkoľvek iných osôb starajúcich sa o dieťa.

Podľa ods. 2: „Tieto ochranné opatrenia zahŕňajú podľa potreby účinné postupy na vytvorenie sociálnych programov zameraných na poskytnutie nevyhnutnej podpory dieťaťu a tým, ktorým sa zverilo, ako aj iné formy prevencie...“

Čl. 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 37 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty zabezpečia, aby žiadne dieťa nebolo podrobené mučeniu alebo inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu.“

Zákaz neľudského, či ponižujúceho zaobchádzania, či takýchto trestov, podľa čl. 3 Európskeho Dohovoru platí bez ohľadu na správanie sa obeť.

Za **neľudské zaobchádzanie** možno označiť také zaobchádzanie (št. orgánu) s inou osobou, ktoré je motivované zámerom spôsobiť jej utrpenie, je premyslené, používané bez prestávky po dobu mnohých hodín a buď spôsobí obeť skutočné ublíženie alebo intenzívne psychické a fyzické utrpenie.

Za **ponižujúce zaobchádzanie** sa považuje také správanie (št. orgánu), ktoré mohlo vyvolať pocity strachu, úzkosti, menejcennosti a bolo spôsobilé ju pokoriť a ponižiť. Pokorenie musí dosahovať určitú závažnosť, aby bolo možné konanie, ktoré ho spôsobilo, alebo spôsobuje, považovať za ponižujúce.

V oboch prípadoch ide o takéto konanie vtedy, ak presahuje hranice daných foriem legitímneho zaobchádzania, či trestu.

Vychádzajúc z vyššie uvedených ustanovení a z poslania tohto reedukačného centra sme preskúmali jeho pravidlá a postup pri umiestňovaní detí do ochrannej miestnosti, jej používanie, či sú v tomto zariadení používané telesné tresty a odôvodnenosť venerologických a gynekologických vyšetrení.

2.2.1 Vybavenosť ochrannej miestnosti a jej používanie

Podľa ustanovenia § 11 ods. 2 vyhlášky, má mať ochranná miestnosť podlahovú plochu najmenej osem štvorcových metrov, výšku najmenej 250 cm a výšku najviac 300 cm a je vybavená takto:

- a) nábytok pevne pripevnený k podlahe, ktorý tvorí posteľ, stôl a sedadlo,
- b) zabudované WC s nádržkou na vodu umiestnenou mimo miestnosti,
- c) jednoduchý zdroj pitnej vody,
- d) jedna stena upravená ako zelená tabuľa,
- e) osvetlenie miestnosti s vonkajším ovládaním mimo dosahu dieťaťa,
- f) umývateľná teplá, pevne upevnená podlahová krytina,
- g) vykurovanie, ktoré zabezpečí teplotu v miestnosti najmenej 21 stupňov C,
- h) okno s vetraním chránené proti rozbitiu,
- i) zvukové zariadenie na privolanie pedagogického zamestnanca,
- j) materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, športové a iné vybavenie, ktoré svojím charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha upokojuvať dieťa.

Ochranné miestnosti v reedukačnom centre nespĺňajú viaceré podmienky stanovené na ich vybavenie vo vyhláške. WC sa nachádza mimo samotných ochranných miestností. To isté platí aj pre umývadlo, teda v ochranných miestnostiach sa nenachádza zdroj pitnej vody. V ochranných miestnostiach sa nenachádzalo ani okno s vetraním chránené proti rozbitiu, len sklenené, priehľadné kocky, bez možnosti vetrania. V ochranných miestnostiach sa nenachádzal ani žiadny materiál na vzdelávanie, relaxačnú alebo inú vhodnú činnosť, ani žiadne športové a iné vybavenie, ktoré svojim charakterom vylučuje zranenie dieťaťa a napomáha ho upokojuvať, okrem jedného katalógu šiat (aj keď v záznamoch je uvedené, že materiál bol chovankyniam poskytnutý).

Čo sa týka využívania ochrannej miestnosti podľa ustanovenia § 125 ods. 6 školského zákona v záujme dieťaťa a jeho ochrany alebo v záujme ochrany iných osôb na odporúčanie psychológa môže riaditeľ zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu, umiestniť dieťa na určitý čas do karanténnej miestnosti alebo ochrannej miestnosti, najviac však na 24 hodín, najmenej s jednou hodinou pobytu denne na čerstvom vzduchu mimo tejto miestnosti, alebo do príchodu zdravotnej pomoci alebo Policajného zboru.

Podľa ustanovenia § 11 ods. 6 vyhlášky počas pobytu dieťaťa v ochrannej miestnosti alebo v karanténnej miestnosti zabezpečuje špeciálne výchovné zariadenie priebežnú kontrolu jeho zdravotného stavu prostredníctvom zdravotnej sestry.

Podľa zákona sa má evidovať aj čas kontaktu s pedagogickým zamestnancom alebo psychológom a rozsah poskytnutej psychologickej, psychoterapeutickej, liečebno-výchovnej a zdravotnej starostlivosti.

V súvislosti s používaním ochrannej miestnosti konštatujem, že umiestňovanie chovankýň do nej sa v reedukačnom centre uskutočňuje pomerne často, čo nám potvrdil aj prieskum dokumentov a v takmer každom prípade to bolo na celých 24 hodín, aj keď podľa výpovedí zamestnancov sa chovankyne väčšinou upokoja oveľa skôr. Aj keď podľa záznamov, sú dôvody umiestňovania v súlade so zákonom, výpovede chovankýň naznačujú, že tomu tak nemusí byť vždy. V prípade, ak umiestnenie dieťaťa do ochrannej miestnosti už neplní účel a napriek tomu tu je dieťa umiestnené, je to zásah neprimeraný, pretože prekračuje mieru nevyhnutnosti. V tomto prípade by to mohol byť aj zásah do osobnej slobody dieťaťa. Z tohto dôvodu konštatujem, že v reedukačnom centre môže dochádzať k porušovaniu práva detí na dôstojné zaobchádzanie.

2.2.2 Telesné tresty

Žiadna chovankyňa neuviedla výskyt telesných trestov v reedukačnom centre. Celkovo chovankyne v RC I a RC III vyjadrovali pozitívny prístup zamestnancov k nim, uvádzali, že zamestnanci sa k nim správajú dobre. Túto skutočnosť je potrebné vyzdvihnúť. Aj keď maloleté matky s deťmi v RC II namietali prístup niektorých zamestnancov k nim a k ich deťom, konštatujem, že garancie, že chovankyne, ani ich deti nebudú vystavené fyzickému násiliu, sú v centre zabezpečené.

2.2.3 Povinné venerologické a gynekologické vyšetrenia chovankýň

Účel ochrany ľudskej dôstojnosti sa v súčasnom slovenskom práve vymedzuje ako ochrana pred zaobchádzaním, ktoré poníža dôstojnosť človeka ako ľudskej bytosti.¹

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹ Svoboda, J. a kol.: Slovník slovenského práva. Bratislava, 2000, s. 263

v znení neskorších predpisov zdravotná starostlivosť je súbor pracovných činností, ktoré vykonávajú zdravotnícki pracovníci, vrátane poskytovania liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín s cieľom predĺženia života fyzickej osoby, zvýšenia kvality jej života a zdravého vývoja budúcich generácií; zdravotná starostlivosť zahŕňa prevenciu, dispenzarizáciu, diagnostiku, liečbu, biomedicínsky výskum, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu.

V zmysle čl. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny (Oznámenie MZV SR č. 40/2000 Z. z.): „Zmluvné strany budú chrániť dôstojnosť a identitu všetkých ľudí a zaručia každému bez diskriminácie rešpektovanie jeho integrity a iných práv a základných slobôd v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny“.

V zmysle čl. 5 toho istého dohovoru: **„Zásah v oblasti zdravia sa môže vykonať iba vtedy, ak osoba, ktorej sa týka, bola informovaná a so zásahom vyjadrila súhlas“** a v zmysle jeho čl. 6 ods. 2 **„Na maloletom, ktorý podľa zákona nie je spôsobilý vyjadriť súhlas so zákrokom, sa môže zákrok vykonať jedine so súhlasom jeho zástupcu, inštitúcie alebo osoby, či orgánu ustanoveného zákonom. Názor maloletého sa bude brať vo zvyšujúcej miere do úvahy úmerne k jeho veku a stupňu zrelosti“**.

V zmysle čl. 3 ods. 1 a 2a Charty základných práv Európskej únie (2007/C 303/01): **“Každý má právo na rešpektovanie svojej telesnej a duševnej nedotknuteľnosti”** a **“V oblastiach medicíny a biológie sa musí rešpektovať najmä slobodný a informovaný súhlas dotknutej osoby za podmienok vymedzených zákonom”**.²

V zmysle čl. 4 ods. 1 a 2 Charty práv pacienta v Slovenskej republike (Charta bola prijatá vládou Slovenskej republiky dňa 11. apríla 2001): **“Informovaný súhlas pacienta je podmienkou každého vyšetrovacieho a liečebného výkonu“** a **„Pacient má právo odmietnuť alebo prerušiť zdravotný výkon s výnimkou prípadov ustanovených platnými právnymi predpismi“**.

Vyššie uvedený štandard ochrany základných práv a slobôd v oblasti poskytovania zdravotnej starostlivosti v podmienkach Slovenskej republiky bližšie upravuje zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

² Charta základných práv Európskej únie (vo svojom čl. 3) chápe právo na nedotknuteľnosť osoby aj vo vzťahu k telesnej a duševnej nedotknuteľnosti. V tejto súvislosti aj Súdny dvor EÚ zdôrazňuje, že mu prináleží v rámci kontroly súladu konania orgánov so všeobecnými zásadami práva Spoločenstva zabezpečiť rešpektovanie ľudskej dôstojnosti a zásady nedotknuteľnosti osoby a tiež, že základné právo na nedotknuteľnosť osoby je súčasťou práva Únie a v súvislosti s medicínou a biológiou zahŕňa slobodný a vedomý súhlas darcu a príjemcu (C-377/98).

Podľa § 4 ods. 4 tohto zákona: „Na poskytovanie zdravotnej starostlivosti sa vyžaduje informovaný súhlas (§ 6 ods. 4), ak v tomto zákone nie je ustanovené inak (§ 6 ods. 9)“.

Podľa § 6 ods. 1 tohto zákona: „Ošetrojúci zdravotnícky pracovník je povinný informovať o účele, povahe, následkoch a rizikách poskytnutia zdravotnej starostlivosti, o možnostiach voľby navrhovaných postupov a rizikách odmietnutia poskytnutia zdravotnej starostlivosti (ďalej len "**poskytnúť poučenie**"), ak tento zákon neustanovuje inak (§ 6a):

a) osobu, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť, alebo aj inú osobu, ktorú si táto osoba určila,

b) zákonného zástupcu, opatrovníka, poručníka, inú fyzickú osobu ako rodič, ktorá má maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti, osobu, ktorá má dieťa v náhradnej osobnej starostlivosti, osobu, ktorá má dieťa v pestúnskej starostlivosti, osobu, ktorá má záujem stať sa pestúnom a má dieťa dočasne zverené do starostlivosti, budúceho osvojiteľa, osobu, ktorá má dieťa zverené podľa osobitných predpisov, alebo štatutárneho zástupcu zariadenia, v ktorom sa vykonáva rozhodnutie súdu o nariadení ústavnej starostlivosti alebo rozhodnutie súdu o uložení ochrannej výchovy (ďalej len "zákonný zástupca**"), ak osobou, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť, je maloleté dieťa, osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo osoba s obmedzenou spôsobilosťou na právne úkony (ďalej len "**osoba nespôsobilá dať informovaný súhlas**") a vhodným spôsobom aj osobu nespôsobilú dať informovaný súhlas“.**

Podľa § 6 ods. 4 tohto zákona: „**Informovaný súhlas je preukázateľný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému predchádzalo poučenie podľa tohto zákona. Informovaný súhlas je aj taký preukázateľný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti, ktorému predchádzalo odmietnutie poučenia, ak v tomto zákone nie je ustanovené inak (§ 6b, § 27 ods. 1, § 36 ods. 2, § 38 ods. 1, § 40 ods. 2).**

Podľa § 6 ods. 9 tohto zákona: „**Informovaný súhlas sa nevyžaduje v prípade:**

a) neodkladnej starostlivosti, ak nemožno včas získať informovaný súhlas, ale ho možno predpokladať,

b) ochranného liečenia uloženého súdom podľa osobitného predpisu,

c) ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá šíri prenosnú chorobu, ktorá závažným spôsobom ohrozuje jej okolie, alebo

d) ambulantnej starostlivosti alebo ústavnej starostlivosti, ak ide o osobu, ktorá v dôsledku duševnej choroby alebo s príznakmi duševnej poruchy ohrozuje seba alebo svoje okolie, alebo ak hrozí vážne zhoršenie jej zdravotného stavu.

Podľa konštantnej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky; „Zásah do práva na súkromie je prípustný jedine vtedy, ak je v súlade so zákonom. Takýto zákon však takisto musí spĺňať istú materiálnu kvalitu – musí sledovať niektorý alebo niektoré z tzv. legitímnych cieľov a zároveň musí byť v demokratickej spoločnosti v záujme ochrany takéhoto cieľa

nevyhnutný. Zásah teda musí reflektovať naliehavú spoločenskú potrebu na ochrane jedného alebo viacerých z legitímnych cieľov a musí byť vo vzťahu k tomuto cieľu primeraným prostriedkom jeho ochrany“ (napr. I. ÚS 12/01) a tiež „Oprávnené zásahy do práva na súkromie možno uskutočniť zákonom alebo pri uplatnení zákona v súlade so všeobecnými princípmi, za ktorých možno obmedziť ústavné právo alebo slobodu jednotlivca (PL. ÚS 43/95).

„Spolu s formálnymi a materiálnymi podmienkami Čl. 2 ods. 3 a Čl. 13 ústavy pri obmedzovaní práva na súkromie nemožno porušiť ani podmienky prijaté na ochranu súkromia podľa medzinárodných dohovorov o ľudských právach a základných slobodách“ (II. ÚS 94/95).

Európsky súd pre ľudské práva vo svojej rozhodovacej činnosti spojenej s uplatňovaním čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd tiež opakovane potvrdil, že účelom práva na súkromie je ochrana jednotlivca pred neoprávnenými zásahmi orgánov verejnej moci (napr. Rees Case) a tiež, že právo na súkromie sa zabezpečuje prostredníctvom pozitívneho záväzku štátu, lebo z čl. 8 môže vyplývať nielen negatívny záväzok nezasahovať do súkromia, ale aj pozitívny záväzok štátu zabezpečiť účinný rešpekt voči súkromnému životu, ktorý sa realizuje predovšetkým prijatím právnej úpravy na ochranu súkromia (Case of Abdulaziz, Cabales and Balkandali, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 28. mája 1985).

V súlade s uvedeným aj Ústavný súd Slovenskej republiky vyjadril názor, v zmysle ktorého právo na ochranu pred neoprávneným zasahovaním do sféry chránenej podľa čl. 19 ods. 2 ústavy **zahŕňa nielen negatívnu povinnosť štátu zdržať sa mocenského zásahu, ale aj jeho pozitívny záväzok prijať účinné opatrenia na zabezpečenie ich efektívnej ochrany** (III. ÚS 331/2009).

Rovnako, ak v prípade ochrany viacerých ďalších ústavných práv Ústava Slovenskej republiky nezaručuje ochranu súkromného a rodinného života pred akýmkoľvek zásahom, ale iba pred **neoprávneným zásahom**.

V zmysle stanoviska Ústavného súdu Slovenskej republiky: „Pod **„neoprávneným zasahovaním“** treba rozumieť **také zasahovanie**, ktoré nemá základ v zákonnej úprave, nesleduje ustanovený cieľ, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody alebo **nie je nevyhnutným a primeraným opatrením** na dosiahnutie ustanoveného cieľa. Výsledok posúdenia vzťahu primeranosti medzi namietaným zásahom a sledovanými legitímnymi cieľmi bude závisieť od zistenia, či zásah spočíval v relevantných a dostatočných dôvodoch.“ (I. ÚS 13/2000.)

Je mimo akúkoľvek pochybnosť, že povinné vykonávanie venerologického a gynekologického vyšetrenia každej chovankyne po jej návrate z dovolenky alebo úteku predstavuje zásah do ľudskej dôstojnosti chovankyň tohto zariadenia. Navyše sa prieskumom nepodarilo zistiť, aký má vlastne toto opatrenie plniť účel z výchovného

hľadiska. Táto povinnosť v sebe obsahuje prezumpciu závadného správania sa chovankyň na dovolenke alebo na úteku a bez akéhokolvek oprávneného dôvodu zasahuje do ich ľudskej dôstojnosti a generálne ich podrobuje ponižujúcemu zaobchádzaniu, ktoré predstavuje venerologické a gynekologické vyšetrenie bez ich súhlasu. Táto povinnosť v sebe neobsahuje ani žiadny výchovný prvok, čím sa dostáva aj do rozporu s cieľmi, ktoré má plniť „reedukačné zariadenie“, ktoré má výchovu aj vo svojom názve. Taktiež nespĺňa žiadne z kritérií, na základe ktorých by ho bolo možné označiť za oprávnený zásah do ľudskej dôstojnosti. Nemá základ v zákonnej právnej úprave, nedbá na podstatu a zmysel obmedzovaného základného práva a slobody a nie je ani nevyhnutným a primeraným opatrením na dosiahnutie ustanoveného cieľa.

Na základe uvedeného som dospela k názoru, že postup reedukačného centra, na základe ktorého sú jeho chovankyne po každom návrate z dovolenky a po útekoch podrobované venerologickému a gynekologickému vyšetreniu, predstavuje protiústavný zásah do ich práva na zachovanie ľudskej dôstojnosti, ako je toto garantované v čl. 19 ods. 1 ústavy a rovnako aj v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Taktiež uvádzam, že povinné podrobovanie sa venerologickému a gynekologickému vyšetreniu je nielen v rozpore s právom na zachovanie ľudskej dôstojnosti, ako toto zakotvuje čl. 19 ods. 1 ústavy, s právami garantovanými v čl. 8 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, so záväzkami Slovenskej republiky, ako vyplývajú z Dohovoru o ochrane ľudských práv a dôstojnosti človeka v súvislosti s aplikáciou biológie a medicíny, ale môže byť tiež aj v rozpore so zákonom č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, ktorý v súlade s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky, požaduje na každé poskytnutie zdravotnej starostlivosti **informovaný súhlas dotknutej osoby** (§ 6 ods. 4), ak v tomto zákone nie je ustanovené inak (§ 6 ods. 9)“.

Podľa neho informovaný súhlas s poskytnutím zdravotnej starostlivosti zásadne udeľuje každá osoba, ktorej sa má zdravotná starostlivosť poskytnúť, samozrejme s výnimkou prípadov, kedy sa podľa zákona informovaný súhlas nevyžaduje, a to nie je tento prípad povinnej venerologickej a gynekologickej prehliadky po návrate do ústavu. Ak však ide o osobu, ktorá je nespôsobilá udeliť informovaný súhlas, dáva ho zákonný zástupca takejto osoby. Zo zákona vyplýva, že na poskytnutie zdravotnej starostlivosti je potrebný buď súhlas dotknutej osoby alebo jej zákonného zástupcu. V prípade maloletého, ktorý je na základe rozhodnutia súdu umiestnený do ústavnej výchovy, vykonáva niektoré oprávnenia zákonného zástupcu dieťaťa práve ten ústav, v ktorom je maloleté dieťa umiestnené. Medzi ne nesporne patrí aj udeľovanie informovaného súhlasu s poskytnutím zdravotnej starostlivosti dieťaťu. Interné organizačné opatrenie, ktorým je podľa pravidiel ústavu povinná venerologická a gynekologická prehliadka, v žiadnom prípade nemožno zamieňať a ani považovať za udelenie informovaného súhlasu s vykonaním zdravotnej starostlivosti, ktorý je daný za dieťa.

Okrem toho, podľa čl. 12 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru zabezpečujú dieťaťu, ktoré je schopné formulovať vlastné názory, právo tieto názory vyjadrovať vo všetkých veciach, ktoré sa ho dotýkajú, pričom sa týmto názorom musí venovať patričná pozornosť zodpovedajúca jeho veku a úrovni. Vykonanie venerologickej a gynekologickej prehliadky nemôže byť vec, ktorá sa maloletého dievčaťa nedotýka. Chovankyne ústavu vzhľadom na ich vek a úroveň sú spôsobilé vyjadriť svoj názor na poskytnutie zdravotnej starostlivosti, aj keď podľa zákona pre nedostatok veku nie sú spôsobilé vo vlastnom mene dať, či nedať lekárovi informovaný súhlas s vykonaním zdravotnej starostlivosti a musí to za ne urobiť zákonný zástupca. To ho ale nezbavuje povinnosti zisťovať v tejto veci názor dieťaťa. Treba si uvedomiť, že podľa nášho právneho poriadku je napríklad 14 ročná maloletá osoba už trestnoprávne zodpovedná, už 15-ročná osoba môže vo vlastnom mene robiť v pracovnoprávnej oblasti právne úkony a zamestnávateľ je iba povinný uzavretie takéhoto úkonu zákonnému zástupcovi maloletého oznámiť, má aj zodpovednosť za priestupok, že osoba nad 16 rokov veku môže so súhlasom súdu uzavrieť manželstvo a v prípade, ak sa tak stane, nadobúda úplnú spôsobilosť na právne úkony.

Na základe uvedeného považujem zaužívaný postup ústavu za postup v rozpore s vyššie uvedenými základnými právami chovankýň.

2.3 Právo na vzdelanie

Právo na vzdelanie je základným právom.

Čl. 42 ods. 1 prvá veta ústavy: „Každý má právo na vzdelanie“.

Čl. 28 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „štáty ... uznávajú právo dieťaťa na vzdelanie...“

Európsky dohovor, Protokol č. 1, článok 2: „Nikomú nesmie byť odňaté právo na vzdelanie“.

Čl. 1 Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania: „Za diskrimináciu vo vzdelávaní sa považuje poskytovanie vzdelania nižšieho štandardu, oddelenie vzdelávacieho systému, vytváranie podmienok nezlučiteľných s dôstojnosťou človeka“.

Podľa § 122 školského zákona reedukačné centrum na základe výchovno-vzdelávacieho programu a individuálneho reedukačného programu poskytuje deťom vzdelávanie vrátane prípravy na povolanie s cieľom ich opätovného začlenenia do pôvodného sociálneho prostredia na žiadosť dieťaťa.

Podľa § 4 ods. 1 vyhlášky reedukačné centrum sa zameriava na reedukáciu sociálne, mravne a emocionálne narušených detí, u ktorých boli zistené také nedostatky v sociálnej prispôsobivosti, v osobnostných vlastnostiach a charakterovom vývine, že ich výchova a vzdelávanie v iných zariadeniach alebo v prirodzenom rodinnom prostredí by nevedli k náprave. A podľa ods. 2 reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie

zamerané na optimalizáciu ich psychosociálneho vývinu, odstraňovanie porúch správania a vytvorenie predpokladov na ich osobnostnú a sociálnu integráciu.

Podľa vyhlášky reedukačné centrum poskytuje deťom výchovu a vzdelávanie zamerané na ich osobnostnú a sociálnu integráciu, centrum organizuje aj záujmovú činnosť detí so zreteľom na ich individuálne potreby, záujmy alebo prípravu na povolanie.

Podľa § 4 školského zákona cieľom výchovy a vzdelávania je umožniť dieťaťu alebo žiakovi ovládať anglický jazyk a aspoň jeden ďalší cudzí jazyk a vedieť ich používať.

Právo na vzdelanie v sebe zahŕňa nielen právo na prístup k vzdelaniu, ale aj poskytovanie vzdelávania v určitej kvalite a za rovnakých podmienok, teda vzdelávanie bez akejkoľvek diskriminácie. Pozitívnym záväzkom štátu je zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre každého a za rovnakých podmienok. **Skutočnosť, že dieťa bolo na základe rozhodnutia súdu odňaté z osobnej starostlivosti rodičov a na základe zákonného súdneho rozhodnutia bolo umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia nemôže mať negatívny dopad na jeho právo na vzdelanie.** Naopak, týmto sa zvyšuje pozitívny záväzok štátu, aby garantoval deťom, ktoré pochádzajú z prostredia, ktoré im neposkytlo primeranú rodinnú starostlivosť alebo, ktoré v úvodných rokoch svojho života nezvládli svoje správanie, a preto boli umiestnené do špeciálneho výchovného zariadenia, poskytovanie vzdelávania, ktoré je porovnateľné so vzdelávaním ostatných detí a tiež, aby im bolo poskytované porovnateľným spôsobom ako ostatným deťom v ich veku. To platí aj v prípade, ak je dieťa do reedukačného centra prijaté na žiadosť jeho zákonného zástupcu.

Z právnej úpravy uvedenej v školskom zákone vyplýva, že princípy výchovy a vzdelávania ako napríklad **princíp rovnocennosti a neoddeliteľnosti výchovy a vzdelávania**, aj vyvážený rozvoj všetkých stránok osobnosti dieťaťa, sa vzťahujú na vzdelávanie všetkých detí, a teda aj všetkých vzdelávateľov, na ktorých sa školský zákon vzťahuje, a teda aj na toto reedukačné centrum.

Za diskrimináciu vo vzdelávaní sa od roku 1960 podľa Dohovoru o zákaze diskriminácie v oblasti vzdelávania považuje aj poskytovanie vzdelávania nižšieho štandardu. V tomto prípade hovoríme o obsahu práva na vzdelanie z jeho materiálnej stránky, to znamená, z hľadiska obsahu a kvality poskytovaného vzdelávania, nie o formálnej stránke, napríklad, či je názov školy rovnaký ako u iných škôl tohto typu a stupňa.

Z uskutočneného prieskumu nie je možné jednoznačne určiť, či by v rozsahu teoretického vyučovania bol rozdiel medzi základnou školou v reedukačnom centre a inými základnými školami. To isté platí aj o strednej škole. Z rozhovorov s chovankyňami ale vyplýva, že základná škola sa im zdá jednoduchšia ako škola, ktorú navštevovali predtým. Budem žiadať o odpoveď na otázku, či toto reedukačné centrum, ako aj ostatné reedukačné centrá poskytuje rovnaký alebo nižší štandard vzdelania, než poskytujú iné školy a ako sa plní účel umiestnenia detí v nich. Pretože pokiaľ reedukačné centrum nenapĺňa účel, na ktorý bolo zriadené, môže dochádzať

k neoprávnenému zásahu do slobody detí v ňom umiestnených. Je tiež na zvážení, či poskytovanie vzdelávania v odboroch, ktoré len veľmi ťažko nájdú v dnešnej dobe uplatnenie, nie je nevyužívaním možností, ktoré niektoré chovankyne majú. Ako pozitívny fakt možno však hodnotiť skutočnosť, že v niektorých prípadoch je chovankyniam umožnené navštevovať strednú školu mimo reedukačného centra.

2.4 Právo dieťaťa na osobitnú ochranu

Právo dieťaťa na osobitnú ochranu je základným právom.

Čl. 41 ods. 1 druhá veta ústavy: „zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých.“

Čl. 6 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty ...zabezpečujú v najvyššej možnej miere zachovanie života a rozvoj dieťaťa.“

Čl. 20 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Dieťa dočasne alebo trvalo zbavené svojho rodinného prostredia alebo dieťa, ktoré vo vlastnom záujme nemôže byť ponechané v tomto prostredí, má právo na osobitnú ochranu a pomoc poskytovanú štátom.“

Čl. 24 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty...uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu...sa usilujú o to, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotným službám.“

Čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa: „Štáty... uznávajú právo každého dieťaťa na životnú úroveň nevyhnutnú pre jeho telesný, duševný, duchovný, mravný a sociálny rozvoj.“

Z pohľadu vyššie uvedených základných práv bolo potrebné skúmať, či právo detí na riadnu výživu zodpovedajúcu ich fyzickým potrebám, právo detí na prístup k zdravotníckym službám, právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami a právo na vyhovujúce hygienické podmienky je v reedukačnom centre dodržiavané.

2.4.1 Právo detí na riadnu výživu

Podľa ustanovenia § 6 ods. 5 písm. b) vyhlášky Ministerstva školstva Slovenskej republiky č. 330/2009 Z. z. o zariadení školského stravovania dieťa v špeciálnych výchovných zariadeniach môže odoberať denne hlavné jedlo a doplnkové jedlo, ak je žiak starší ako 11 rokov. Na účely tejto vyhlášky sa považuje za hlavné jedlo obed a večera a za doplnkové jedlo raňajky, desiata, olovrant a druhá večera.

Podľa § 140 ods. 13 školského zákona ministerstvo školstva zverejní na svojej internetovej stránke finančné pásma určujúce rozpätie nákladov na nákup potravín na jedno jedlo podľa vekových kategórií stravníkov.

Podľa zverejnených Finančných pásiem nákladov na nákup potravín na jedno jedlo podľa vekových kategórií stravníkov, ktoré vydáva Ministerstvo školstva Slovenskej republiky na základe § 140 ods. 13 školského zákona, **predstavuje príspevok na stravovanie sumu 2,43 až 2,87 € pre deti od 11 do 15 rokov a 2,58 až 3,01 €, ak ide o deti od 15 do 18-19 rokov. Čo sa týka sumy príspevku na stravovanie maloletých matiek s deťmi, túto uvedené finančné pásma osobitne neupravujú.**

Pri rozhovoroch len jedna chovankyňa uviedla, že býva hladná. Niektoré deti však pred umiestnením do reedukačného centra nemali zabezpečenú primeranú starostlivosť a preto stravovanie hodnotia inak než verejná ochrankyňa práv. Za riadnu výživu detí prevzal na seba zodpovednosť štát. Skutočnosť, že príspevok na stravovanie pre tieto deti je stanovený v takej nízkej sume, považujem za porušovanie ich práva na riadnu a zdravú výživu a za nesplnenie záväzku, ktorý pre Slovenskú republiku vyplýva z čl. 27 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

2.4.2 Právo detí na primeranú zdravotnú starostlivosť a na vyhovujúce hygienické podmienky

Podľa článku 24 Dohovoru o právach dieťaťa štáty, ktoré sú zmluvnou stranou Dohovoru uznávajú právo dieťaťa na dosiahnutie najvyššie dosiahnuteľnej úrovne zdravotného stavu...usilujú o zabezpečenie toho, aby žiadne dieťa nebolo pozbavené svojho práva na prístup k takým zdravotníckym službám.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov zdravotná starostlivosť je súbor pracovných činností, ktoré vykonávajú zdravotnícki pracovníci, vrátane poskytovania liekov, zdravotníckych pomôcok a diietických potravín s cieľom predĺženia života fyzickej osoby, zvýšenia kvality jej života a zdravého vývoja budúcich generácií; zdravotná starostlivosť zahŕňa prevenciu, dispenzarizáciu, diagnostiku, liečbu, biomedicínsky výskum, ošetrovateľskú starostlivosť a pôrodnú asistenciu.

Z vyjadrení chovankyň v RC I a RC III, ako aj z vyjadrení zamestnancov reedukačného centra vyplýva, že právo detí na prístup k zdravotníckym službám je v reedukačnom centre dodržiavané. Vyjadrenia maloletých matiek v RC II však vzbudzujú znepokojenie nad tým, či prístup niektorých zdravotných sestier k nim a najmä k ich deťom je v najlepšom záujme maloletých detí.

V špeciálnych výchovných zariadeniach sa má vzdelávanie a výchova uskutočňovať v prostredí, ktoré spĺňa požadované hygienické, bezpečnostné, materiálno-technické a priestorové podmienky na výchovu a vzdelávanie.

Prieskumom bolo zistené, že v reedukačnom centre je chovankyniam umožňované sprchovať sa len v určité a určené dni, pričom sme nezistili, či obmedzenie možnosti osobnej hygieny - sprchovania súvisí s organizačnými, technickými, či finančnými nedostatkami zariadenia.

Maloleté matky sa tiež sťažovali na skutočnosť, že nemajú možnosť dostatočne vetrať obytné miestnosti. Túto skutočnosť taktiež hodnotím negatívne. Súčasťou výchovy detí v reedukačnom centre by mala byť aj ich výchova k zdravému životnému štýlu, okrem toho nedostatočné vetranie najmä v letných mesiacoch môže mať vplyv aj na zdravie maloletých matiek a ich detí.

2.4.3 Právo detí na kontakt s rodinou a inými osobami

Zákon ustanovuje, že v špeciálnych výchovných zariadeniach možno v záujme odstránenia porúch v psychosociálnom vývine dieťaťa a v záujme odstránenia príčin, pre ktoré bola dieťaťu nariadená ústavná starostlivosť (ochranná výchova alebo bolo umiestnené na základe žiadosti zákonného zástupcu) použiť výchovné opatrenia so zameraním na motiváciu dieťaťa zlepšovať svoje správanie, ktoré spočívajú v úprave styku s rodičmi a tretími osobami. Podľa ustanovenia § 125 ods. 2 školského zákona **dieťa má právo udržiavať styk s oboma rodičmi alebo inými zákonnými zástupcami**. Ak je to v záujme dieťaťa, zariadenie môže určiť podmienky styku a to tak, že **dieťa sa môže stretávať**:

- a) len za prítomnosti pedagogického zamestnanca alebo ďalšieho odborného zamestnanca;
- b) na určenom mieste v priestoroch zariadenia;
- c) na území obce, v ktorej má zariadenie sídlo.

Podľa ustanovenia § 125 ods. 3 vyššie uvedeného zákona ak je to v záujme dieťaťa, **má právo stretávať sa s inými osobami ako rodičmi po súhlase príslušného orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately** za podmienok ustanovených v odseku 2; v prípade dieťaťa umiestneného na základe žiadosti zákonného zástupcu po súhlase jeho rodiča alebo iného zákonného zástupcu.

Z prieskumu vyplynulo, že návštevy chovankyň v reedukačnom centre (či už zo strany rodičov alebo tretích osôb) sú povolené len jeden deň v mesiaci, za odmenu. Možnosť stretávať sa s rodičmi však nemá byť odmenou, je to právo detí. Navyše zákon neupravuje možnosť časovo obmedziť všetkým deťom stretávanie sa s rodičmi alebo inými zákonnými zástupcami, umožňuje len určiť podmienky styku spočívajúce v priestorovom obmedzení, prípadne v prítomnosti zamestnanca pri stretnutí. A to v individuálnom prípade, ak je to v záujme dieťaťa. Z tohto dôvodu možno konštatovať, že právo detí stretávať sa s rodičmi nie je v reedukačnom centre dodržiavané.

Záver

Prieskumom uskutočneným v Reedukačnom centre Zlaté Moravce bolo zistené, že väčšina zamestnancov sa snaží vytvárať pre deti v ňom umiestnené dobré podmienky a dostatočne výchovné prostredie na to, aby boli ich základné práva napĺňané. Napriek tomu sme zistili nedostatky v zaužívanej praxi a v pravidlách, ktoré sa týkajú povinného vykonávania venerologického a gynekologického vyšetrenia chovankýň po ich návrate z dovolenky alebo úteku, nedostatky v starostlivosti o deti maloletých matiek a v zohľadňovaní individuálnych potrieb týchto detí, nedostatky v súvislosti s umiestňovaním chovankýň do ochranej miestnosti, nedostatky v kontakte chovankýň s rodinou a okolitým svetom, nedostatky v ich informovanosti a tiež nedostatky spočívajúce v hygienických podmienkach detí. Odstránením týchto nedostatkov by mohlo reedukačné centrum poskytovať deťom oveľa lepšie zázemie a svojou činnosťou dostatočne garantovať dodržiavanie základných práv detí.

Nedostatky týkajúce sa úrovne vzdelávania a nedostatky v oblasti výživy detí, je potrebné riešiť na úrovni štátu, ktorý sa zaviazal prijať opatrenia, aby bolo garantované právo všetkých detí na vzdelávanie a osobitnú ochranu.

3. ODPORÚČANIA A OPATRENIA

Keďže v **Reedukačnom centre Zlaté Moravce** došlo medzičasom k zmene na pozícii riaditeľa, je pravdepodobné, že mohlo dôjsť aj k niektorým zmenám v samotnom fungovaní zariadenia. **Novej riaditeľke reedukačného centra, v prípade, ak doteraz neboli niektoré nedostatky odstránené, odporúčam:**

- 1. Ihneď prestať s praxou povinného vykonávania venerologického a gynekologického vyšetrenia každej chovankyne po jej návrate z dovolenky alebo úteku bez toho, aby boli pre takýto úkon dané závažné zdravotné dôvody.**
- 2. Vytvoriť preukázateľné podmienky pre získanie informovaného súhlasu s poskytnutím zdravotnej starostlivosti od dieťaťa.**
- 3. Zabezpečiť zvýšenú starostlivosť (nielen zdravotnú) o deti maloletých matiek (aby bolo o deti počas neprítomnosti ich matiek dostatočne postarané a tiež, aby nedochádzalo k situáciám, že deti maloletých matiek ostávajú bez akéhokolvek dozoru).**
- 4. V rámci režimu zohľadňovať individuálne požiadavky a potreby detí maloletých matiek.**
- 5. Zabezpečiť, aby boli do iného zákonného riešenia tejto problematiky chovankyne v tomto reedukačnom centre umiestňované do ochrannej miestnosti iba z dôvodov, ktoré dovoľuje zákon, na nevyhnutný čas a zosúladiť jej vybavenie s právnymi požiadavkami naň.**
- 6. Zabezpečiť, aby sa chovankyne mohli každý deň sprchovať a riešiť problém s vetraním obytných miestností.**
- 7. Zabezpečiť, aby mali chovankyne častejší kontakt s rodinou a okolitým svetom – zabezpečiť, aby chovankyniam mohli rodičia, prípadne tretie osoby, denne telefonovať a aby ich mohli rodičia, zákonní zástupcovia (prípadne tretie osoby po udelení súhlasu orgánu sociálnoprávnej ochrany alebo rodiča, ak bola chovankyňa umiestnená na základe žiadosti rodiča) denne navštevovať. Zároveň umožniť chovankyniam neobmedzené písanie listov a častejší prístup na internet.**
- 8. Zabezpečiť, aby mali chovankyne väčší prístup k informáciám, aby boli informované o záležitostiach, ktoré sa ich týkajú.**

Zároveň odporúčam Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, aby:

- 1. Urýchlene** v rezortnej vyhláške **zvýšilo finančný normatív na celodennú stravu** poskytovanú deťom v špeciálnych výchovných zariadeniach tak, aby mohla byť deťom poskytovaná riadna výživa a prihliadnuť osobitne aj na potreby maloletých matiek a ich detí.
- 2. Prehodnotilo**, či je v špeciálnych výchovných zariadeniach dodržiavané **právo detí na vzdelanie v dostatočnej kvalite**. Inak reedukačné centrum neplní svoj účel a umiestnenie v ňom môže predstavovať aj zásah do osobnej slobody detí.